O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY MAJLIS PALATASI INV.№

Shu aziz Vatan — barchamizniki

O'ZBEKISTON OVOZI

O'ZBEKISTON XALQ DEMOKRATIK PARTIYASI SIYOSIY-IJTIMOIY GAZETASI

2001 YIL 30 AVGUST ◆ PAYSHANBA ◆ № 106-107-108 (26.810)

29 август куни Тошкентда иккинчи чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг олтинчи сессияси ўз ишини бошлади. Парламент сессияси ишида Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов иштирок этмоқда.

БАЙРАМ ТАБРИГИ

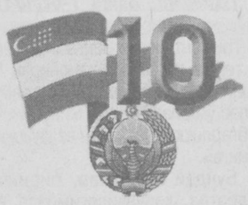

Қадрли партиядошлар!

Азиз ватандошлар!

Миллий истиқлолимизнинг муборак ўн йиллиги муносабати билан барчангизни қизғин қутлаймиз ва она-Ватанимиз — мустақил Ўзбекистон равнақи, халқимиз бахт-саодати йўлидаги саъй-ҳаракатларингизга самара, хонадонларингизга қутбарака тилаймиз!

Байрамингиз қутлуғ бўлсин!

Ўзбекистон ХДП Марказий Кенгаши Сиёсий ижроқўми

АДОЛАТ — ҚОНУН УСТУВОРЛИГИДА

ИККИНЧИ ЧАҚИРИҚ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИНИНГ ОЛТИНЧИ СЕССИЯСИ ТЎҒРИСИДАГИ АХБОРОТ

Мажлислар залида Вазирлар Маҳкамаси аъзолари, республика ташкилотларининг раҳбарлари, хорижий давлатлар элчилари ва дипломатия корпусининг вакиллари, чет эл ва мамлакатимиз оммавий ахборот воситаларининг мухбирлари ҳозир бўлдилар.

Сессияни Олий Мажлис Раиси Э.Халилов бошқармоқда.

Олий Мажлис сессиянинг ишчи органи — котибиятни тузди ва сессия кун тартибини тасдиқлади.

Айрим сайлов округларида бўлиб ўтган Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси депутатлари сайлови якунлари тўғрисидаги ахборот билан парламентнинг Регламент, одоб ва депутатлар фаолиятининг таъминоти комиссияси раиси Ш.Хўжаниёзова сўзга чиқди.

Шундан кейин Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов сўз олди.

Давлатимиз раҳбари Ўзбекистон эришган мустақилликнинг чуқур аҳамиятини, мамлакатни демократия ва тараққиёт йўлидан мустақил ривожлантиришнинг ўтган ўн йил ичида ижтимоий турмушнинг барча соҳаларида содир этилган туб ўзгартишларнинг муҳимлигини таъкидлаб, суд-ҳуқуқ тизимини такомиллаштириш, жиноят тўғрисидаги қонун ҳужжатларини инсонпарварлик, адолат, ҳуқуқий фуқаролик жамияти принципларига мувофиқ равишда эркинлаштириш масаласига алоҳида тўхталди. (Маруза матбуотда эълон қилинмоқда).

Олий Мажлис Халқаро ишлар ва парламентлараро алоқалар қўмитасининг раиси Э.Воҳидов, Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси раиси А.Орипов, Хоразм вилоят ҳокимининг ўринбосари, вилоят хотин-қизлар қўмитасининг раиси Ш.Хўжаниёзова, Сурхондарё вилоят шифохонасининг бош врачи Р.Муҳамадиев, Ўзбекистон Халқ демократик партияси Қашқадарё вилоят кенгашининг биринчи котиби Ф.Омонов, Тошкент давлат шарқшунослик институтининг ректори Н.Иброҳимов, «Қизилқумнодирметаллолтин» давлат концерни раиси Н.Кучерский мустақил Ўзбекистоннинг қарор топиши ва мустаҳкамланишида, мустақил ривожланишнинг ўтган йиллари мобайнида мамлакат эришган ютуқларда давлатимиз раҳбарининг улкан ролини алоҳида таъкидлаб, суд-ҳуқуқ тизимини чуқур ислоҳ қилиш, жиноят тўғрисидаги қонун ҳужжатларини либераллаштириш концепциясини қизғин қўллаб-қувватладилар. Олий Мажлис Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов маърузаси юзасидан қарор қабул қилди.

Парламент сессияси биринчи иш кунининг кечки мажлиси молия вазири М.Нурмуродовнинг Ўзбекистон Республикаси Давлат бюджетининг 2001 йил биринчи ярим йиллигидаги ижроси тўғрисидаги маърузаси билан бошланди. Олий Мажлис Бюджет, банк ва молия масалалари қўмитасининг раиси А.Аҳадов шу масала юзасидан қўшимча маруза қилди.

Мамлакатимиз асосий молия ҳужжатининг жорий йилнинг биринчи ярим йиллигидаги ижроси тўғрисидаги масала муҳокамасида Бўзатов тумани ҳокими А.Жуманов, Галлаорол туманидаги Тозауруғ қишлоқ фуқаролар йиғини раиси Т.Норқулов иштирок этдилар.

Депутатлар «Жиноий жазоларнинг либераллаштирилиши муносабати билан Ўзбекистон Республикасининг Жиноят, Жиноят-процессуал кодекслари ҳамда Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодексига ўзгартишлар ва қўшимчалар киритиш ҳақида»ги ҳамда янги таҳрирдаги «Прокуратура тўғрисида»ги қонунларнинг лойиҳаларини муҳокама этдилар ва қабул қилдилар. Парламент Ўзбекистон Республикасининг Жиноят, Жиноят-процессуал ҳамда Фуқаролик-процессуал кодексларини қайта нашр этиш бўйича комиссия тузди.

Олий Мажлис Кенгашининг аъзоси М.Сафоева «Суд ҳужжатлари ва бошқа органлар ҳужжатларини ижро этиш тўғрисида»ги Қонун лойиҳасини депутатларга тақдим этди. Бойсун тумани ҳокими Т.Ҳамроев, Шаҳрисабз туман марказий касалхонаси бош врачи П.Бадалбоева, Хўжайли туманидаги «Тошкент» ширкат хўжалиги бошқаруви раиси Х.Шерибоев, Шредер номли илмий-ишлаб чиқариш институти Фарғона филиалининг илмий ходими М.Раҳматов нутқларидан кейин депутатлар Қонунни ва уни амалга киритиш тўғрисидаги қарорни қабул қилдилар.

Янги таҳрирдаги «Биржалар ва биржа фаолияти тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонунининг лойиҳаси депутатларга Олий Мажлис Иқтисодиётни ислоҳ қилиш масалалари ва тадбиркорлик қўмитаси раиси М.Умаралиев томонидан тақдим этилди. Бу масала муҳокамасида «Совпластитал» Ўзбекистон-Италия қўшма корхонасининг бош директори А.Мелкумов, Пахтачи тумани ҳокими Э.Умматов, Сурхондарё вилоят қишлоқ ва сув хўжалиги бошқармасига қарашли 13-қурилаётган корхоналар бирлашган дирекцияси директори Э.Донаев иштирок этдилар. Депутатлар янги таҳрирдаги «Биржалар ва биржа фаолияти тўғрисида»ги Қонунни ҳамда мазкур Қонунни амалга киритиш тартиби тўғрисидаги қарорни қабул қилдилар.

Иккинчи чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг олтинчи сессияси бугун ўз ишини давом эттиради.

***

Суратларда: сессия ишидан лавҳалар.

Шавкат АКРАМОВ ва Дилшод ЮСУПОВ (ЎзА) олган суратлар

ПРЕЗИДЕНТ ИСЛОМ КАРИМОВНИНГ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИНИНГ ИККИНЧИ ЧАҚИРИҚ ОЛТИНЧИ СЕССИЯСИДАГИ МАЪРУЗАСИ

Ассалому алайкум, қадрли ватандошлар!

Муҳтарам халқ депутатлари!

Аввало, барчангизни кириб келаётган энг улуғ, энг азиз байрам — Ватанимиз мустақиллигининг ўн йиллик айёми билан чин қалбимдан самимий муборакбод этишга ижозат бергайсизлар.

Азиз дўстлар!

Ўтган ўн йиллик яқин тарихимизни сарҳисоб қилиш, барча соҳаларда эришган улкан ютуқларимизни таърифлаш, шу жумладан, камчиликларимизни ҳам холисона баҳолаш, бир сўз билан айтганда, шу давр мобайнида амалга оширган ишларимиз ҳақида ҳисобот бериш, уларнинг барчасини бир маърузада акс эттириш жуда мураккаб ва қийин вазифа эканини ҳаммамиз яхши тушунамиз.

Лекин мен бугун мана шу юксак минбардан туриб, сиз, муҳтарам халқ вакилларининг очиқ чеҳрангизга қараб, сиз орқали бутун халқимизга бир ҳақиқатни айтишни истардим.

Бу ҳақиқат шундан иборатки, асрлар давомида кўп-кўп қурбонлар бериб, машаққатли синовлардан ўтиб, мислсиз оғир кунларни кўриб, не-не йўқотишлар, зулм-зўравонликларни бошидан кечирган, аммо озод бўлиб, эркин бўлиб ҳур Ватанда яшаш учун кураш йўлидан қайтмаган халқимизнинг ана шу азалий армони айнан бизнинг кунларимизда рўёбга чиққани, бундай саодат барчамизга насиб этгани учун Яратганимизга минг-минг шукрона айтишимизни хоҳлардим.

Биз мана шу ўн йил давомида янги ҳаёт, янги жамият қуриш борасида оламшумул воқеаларга бой бўлган тарихий йўлни босиб ўтдик. Бу йўлда муваффақият ва қувончлар ҳам, изтироб ва машаққатлар ҳам бўлгани табиий, албатта.

Лекин биз ўз олдимизга қўйган улуғ мақсадлар сари қатъият билан интилиб тинимсиз меҳнат қилдик, ҳар қандай қийин шароитда ҳам танлаб олган йўлимиздан қайтмадик.

Айниқса, очиқ демократик давлат ва жамият қуриш мақсадида янгича бошқарув ва бозор муносабатларига асосланган иқтисодиёт тизими шакллангани ҳамда ўзимизга мос ва ўзимизга хос мустақил ривожланиш стратегиясини амалга ошираётганимиз, жаҳон ҳамжамиятида муносиб обрў-эътибор қозонганимиз Ватанимизнинг буюк келажаги сари қўйилган муҳим қадамдир.

Мамлакатимиз сарҳадларининг дахлсизлиги ва суверенитетини, халқимизнинг тинч ва осойишта ҳаётини ишончли ҳимоя қилиш мақсадида тезкор, замонавий, қудратли Қуролли Кучларимизни ташкил этганимиз, ўз вақтида, чуқур ўйлаб қилинган ишимизнинг тасдиғи бўлди, десак хато бўлмайди.

Миллий қадриятлар, эзгу анъаналар, тилимиз, муқаддас динимизнинг ҳаётдаги ўрни қайта тиклангани ҳам жамиятимиз қиёфасини ўзгартиришда, маънавиятимизни, одамларимизнинг онгу тафаккурини юксалтиришда ўзининг ижобий самарасини бермоқда.

Энг муҳими, кўпмиллатли Ватанимизда ҳукм сураётган тинчлик ва барқарорлик, миллатлараро тотувлик муҳити — бизнинг беқиёс бойлигимиз эканини юртимизда яшаётган ҳар бир миллат ва элат вакили ўзининг кундалик ҳаётида ҳис этиб турибди.

Бугун миллий истиқлол ғоясини ўзида тўлиқ мужассам этадиган юрт тинчлиги, Ватан тараққиёти, халқ фаровонлиги каби олижаноб мақсадлар атрофида сиёсий ва ижтимоий кучлар жипслашаётгани, элимизнинг иродаси, салоҳияти ва куч-қудрати сафарбар этилаётгани — буларнинг барчаси ҳаммамизни қувонтиради ва келажакка бўлган ишончимизни мустаҳкамлайди.

Бир сўз билан айтганда, биз танлаган тараққиёт модели, бозор иқтисодиётига таянган очиқ демократик давлат қуриш, фуқаролик жамияти асосларини шакллантирадиган янги ҳаёт барпо этиш ҳаракатларимизнинг, бир томондан — кўп асрлик тарих, буюк маданият, юксак миллий анъаналар, муқаддас қадриятларга, иккинчи томондан эса — жаҳон халқларининг энг илғор ютуқларини ўзида мужассам этган тажрибага асосланган йўлимизнинг тўғри эканини ҳаётнинг ўзи тасдиқламоқда.

Азиз дўстлар!

Ҳаётимизнинг бугунги босқичида демократлаштириш, тубдан янгиланиш жараёнлари жамиятимизнинг барча соҳаларини қамраб олди десак, асло муболаға бўлмайди. Тараққиётимизнинг ҳозирги босқичидаги бош стратегик вазифа, бу — 2000 йил июнь ойида қабул қилинган, жамиятимизнинг сиёсий, иқтисодий ва маънавий соҳаларидаги ислоҳотлар жараёнини эркинлаштириш ва чуқурлаштириш Дастурини амалга оширишдан иборат.

Бугун мен ана шу Дастурнинг муҳим таркибий қисми бўлган суд-ҳуқуқ тизимини эркинлаштириш ва демократлаштириш масалаларига тўхталиб ўтмоқчиман.

Қонун устуворлигини таъминлаш, шахс, оила, жамият ва давлатнинг ҳуқуқ ва манфаатлари муҳофазасини кучайтириш, аҳолининг ҳуқуқий маданияти ва ҳуқуқий онгини ошириш, фуқароларни қонунга бўйсуниш ва ҳурмат руҳида тарбиялаш — бу ривожланган бозор иқтисодиётига асосланган чинакам демократик, ҳуқуқий давлат ва эркин фуқаролик жамияти қуришнинг нафақат мақсади, балки унинг воситаси, энг муҳим шарти ҳисобланади.

Мустақиллик йилларида суд-ҳуқуқ тизимини эркинлаштириш ва демократлаштириш борасида муҳим қадамлар қўйилганини эътироф этмоқ лозим.

Бунинг натижасида мамлакатимизда замонавий демократия талабларига жавоб бера оладиган суд тизими шаклланмоқда.

Суд бугунги кунда аввалгидек ҳукмрон коммунистик тизимнинг қатағон ва жазолаш аппарати эмас, балки у ҳар бир инсон ва фуқаронинг ҳуқуқ ҳамда эркинликларини ишончли тарзда қўриқлаш ва ҳимоя қилишга қаратилган чинакам мустақил давлат институтига айланмоқда. Фуқароларнинг судга ишончи мустаҳкамланиб бормоқда.

Ҳурматли депутатлар!

Юртимизда бу соҳада бўлаётган ижобий ўзгаришлар босқичма-босқич амалга оширилаётган ислоҳотлар натижасидир.

Келинг, шу йўлда босиб ўтган босқичларни бир эслайлик.

1993 йили қабул қилинган «Судлар тўғрисида»ги биринчи Қонундаёқ айбсизлик презумпцияси, ҳимояга бўлган ҳуқуқ, суд жараёнидаги тортишув ва ошкоралик каби умумэътироф этилган тамойиллар белгилаб қўйилган эди. Улар кейин жиноий-процессуал, фуқаролик-процессуал ва бошқа кодекс ҳамда қонунларда ривожлантирилди.

Ислоҳотларнинг мана шу босқичида суд иш юритишининг, том маънодаги мустақил ва фақат қонун олдида жавоб берувчи суд тизимининг қонуний асослари яратилди. «Фуқароларнинг ҳуқуқлари ва эркинликларини бузадиган хатти-ҳаракатлар ва қарорлар устидан судга шикоят қилиш тўғрисида»ги, «Адвокатура тўғрисида»ги, «Адвокатлик фаолиятининг кафолатлари ва адвокатларнинг ижтимоий ҳимояси тўғрисида»ги қонунлар, фуқаролар, юридик шахсларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини суд орқали ҳимоя қилишни кучайтиришга, суд тизимини демократлаштиришга қаратилган бошқа қонунлар қабул қилинди.

Жаҳон тажрибасини ҳисобга олиб, биринчи марта мамлакатимизда Конституциявий суд таъсис этилди. Бозор иқтисодиётига ўтиш шароитидаги хўжалик муносабатларида қонунчиликни таъминлашда муҳим роль ўйнаётган хўжалик судлари тизими яратилди.

2000 йилда янги таҳрирдаги «Судлар тўғрисида»ги Қонуннинг қабул қилиниши суд тизимини ислоҳ қилишда муҳим босқич бўлди. Унда мустақиллик йилларида суд-ҳуқуқ тизимини ислоҳ қилиш борасида орттирилган тажрибадан хулоса чиқарилди ҳамда судлар фаолиятининг янада демократлашуви ва такомиллашуви учун шароит вужудга келтирилди.

«Судлар тўғрисида»ги янги Қонуннинг моҳияти нимадан иборат?

Биринчи ва энг асосийси — давлат ҳокимиятининг бўлинишига оид конституциявий тамойилдан келиб чиқиб, ҳокимиятнинг тўлақонли мустақил тармоғи бўлган суднинг мустақиллигини таъминлашнинг мустаҳкам механизми яратилди.

Судьялик лавозимларига номзодларни тавсия этиш, уларнинг ваколатларини тўхтатиш ва муддатидан илгари тугатиш ҳақида тақдимномалар киритиш ваколатлари Адлия вазирлиги тасарруфидан чиқарилди. Бу ваколатлар Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузурида тузилган Судьяларни танлаш ва лавозимларига тавсия этиш бўйича олий малака комиссияси зиммасига юкланди.

Иккинчидан, умумий юрисдикция судларининг ихтисослашуви қонуний мустаҳкамланди, фуқаролик ва жиноят ишлари бўйича алоҳида судларни ташкил этиш механизми жорий қилинди.

Ҳаётнинг ўзи бу қарорнинг тўғрилигини кўрсатиб турибди. Судларнинг ихтисослашуви ишларни кўриб чиқиш сифатини оширмоқда, фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини ҳимоя қилиш кафолатини кучайтирмоқда.

Учинчидан, судлар фаолиятини моддий-техника ва молиявий жиҳатдан таъминлаш вазифаси махсус ваколатли мустақил орган — Адлия вазирлиги қошидаги Суд департаменти зиммасига юклатилди. Бу департамент судларнинг мустақиллиги ва фақат қонунга бўйсуниши тамойилларига қатъий амал қилган ҳолда иш юритиши белгилаб қўйилган.

Тўртинчидан, «Судлар тўғрисида»ги аввалги Қонундан фарқли ўлароқ, янги қонун асосида суд кадрларини танлаш ва тайинлашнинг самарали ва демократик ҳуқуқий механизми яратилди.

Мазкур Қонунга мувофиқ;

судьялар заҳираси судлар, ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар, муассасалар, ташкилотлар, судьяларнинг жамоатчилик бирлашмалари аъзоларининг таклифи асосида судьяларнинг малака (квалификацион) ҳайъатлари томонидан шакллантирилади;

судьялик лавозимига номзодлар ҳақидаги таклифлар Суд департаментида жамлаб борилади, унинг зиммасига судьялик лавозимига номзодларнинг ҳужжатларини йиғиш ва тайёрлаш, суд кадрлари малакасини ошириш вазифаси юклатилади;

номзодларни муқобиллик асосида кўриб чиқиш ҳамда судьялик лавозимига тайинлаш ҳақида тақдимнома киритиш судьялардан, Олий Мажлис депутатларидан, ҳуқуқшунос олимлардан, ҳуқуқни муҳофаза қилувчи идоралар ҳамда нодавлат ташкилотларининг вакилларидан иборат таркибда Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузурида тузилган Судьяларни танлаш ва лавозимларига тавсия этиш бўйича олий малака комиссияси томонидан амалга оширилади.

Суд кадрларини танлаш ва тайинлашга доир яратилган тизим суд ҳокимиятининг амалдаги мустақиллигини, судьялик лавозимига тайинлашда холисликни таъминлайди.

Суд-ҳуқуқ соҳасидаги асосий ҳужжат ҳисобланган «Судлар тўғрисида»ги янги Қонунга мувофиқ жиноий-процессуал ва фуқаролик-процессуал қонунчиликка ўзгартиришлар киритилди.

Ишларни кўриб чиқишнинг апелляция тартиби жорий қилинди. Бу суд хатоларини ўз вақтида тузатиш, суд иш юритишида сансалорликка йўл қўйилмаслигининг муҳим кафолати бўлди.

Янги қонунга мувофиқ апелляция инстанцияси суди ишни қайта кўриб чиқиш учун судга юбормасдан, ўзи мазмунан кўриб чиқишга ҳақли.

Ҳукм, ажрим ва қарорларнинг қонунийлиги, асослилиги ва адолатлилигини юқори судлардаги кассация инстанцияларида кўриб чиқиш тартиби ҳам ислоҳ қилинди. Фуқаролар қонуний кучга кирган суд қароридан норози бўлган тақдирда ўз ҳуқуқларини кассация инстанцияси судининг мажлисида ҳимоя қилиш имкониятига эга бўлдилар. Бунда ҳимоя билан айблов ҳуқуқий жиҳатдан тенглаштирилди.

Фуқароларга суд қарорлари устидан апелляция ёки кассация тартибида шикоят бериш йўли билан ўз ҳуқуқларини ҳимоя қилиш усули, танлаш имконияти берилди.

Суд тизими билан бир қаторда жамиятда қонунийликни ва ҳуқуқ-тартиботни таъминловчи Ички ишлар вазирлиги, Прокуратура, бошқа ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар тизимида ҳам чуқур ислоҳотлар рўй бермоқда.

Азиз дўстлар!

Шубҳасиз, ҳаётимиздаги барча тармоқ ва жараёнларда амалга оширилаётган ижобий ўзгаришлар қаторида ҳуқуқни муҳофаза қилиш соҳасида ҳам жорий қилинаётган ислоҳотлар ўзининг самараси ва натижасини бера бошлади.

Энг муҳими, бу ислоҳотлар ижтимоий ҳаёт ва давлат қурилишининг демократик ўзгаришлар йўлида босқичма-босқич амалга оширилишини таъминлади.

Лекин, шу билан бирга, шуни таъкидлашимиз зарурки, ижтимоий тараққиёт одимлари, жамиятимизда рўй бераётган, узоқни кўзлаб амалга оширилаётган демократик жараёнлар суд-ҳуқуқ тизимига жорий қилинаётган ислоҳотларни танқидий баҳолаб, уларни янада чуқурлаштиришни ва қатъиятлик билан олиб боришни талаб этмоқда.

Шуни очиқ-ойдин тан олиш лозимки, бу соҳада эришилган ижобий натижаларга қарамай, суд-ҳуқуқ соҳасида ҳамон совет тизимининг асоратлари сезилмоқда. Аниқроқ айтганда, суд фаолиятига доир қабул қилинган қонун ва бошқа меъёрий ҳужжатлар умумэътироф этилган халқаро демократик меъёрларга борган сари мослаштирилаётган бўлса-да, **афсуски, судьялар, прокуратура ва тергов органлари ходимлари, бир сўз билан айтганда, қабул қилинган янги қонунларни ҳаётга татбиқ этиши лозим бўлган кишиларнинг дунёқараши ва тафаккури анча қийинчилик билан ўзгаряпти.**

Буни очиқ тан олиш керак. Бизнинг бош вазифамиз — ўтмиш асоратларидан имкони борича тезроқ қутилишдир.

Энг аввало, жазолашнинг репрессив, озодликдан маҳрум қилиш ҳолларини қисқартириш ҳисобига қонунчиликнинг адолат ва инсонийлик каби тамойилларининг кучайишини ва амалда қўлланишини таъминлашимиз зарур.

Маълумки, совет қонунчилигида иқтисодий жиноятларда ҳимоя қилинадиган асосий субъект бўлиб, давлат субъекти ҳисобланган. Шунинг учун ҳам давлатга зарар етказиш ҳолларига ўта оғир жиноят сифатида қаралган ва бунга йўл қўйган шахслар ўта шафқатсизлик билан жазоланар эди. Хусусан, жуда катта миқдорда давлат мулкини ўғирлаган ёки пора олган жиноятчи шўро даврида амалда бўлган қонунчиликка мувофиқ ўлим жазосига ҳукм қилинар эди.

Мисол учун, 1986 йилда СССР Олий суди Ўзбекистоннинг собиқ пахта тозалаш саноати вазири Ваҳобжон Усмоновни ноқонуний тергов усулларини қўллаб олинган сохта гувоҳликлар асосида катта миқдорда пора олганликда айблаб, ўлим жазосига ҳукм қилган эди. Суд ҳукми ижро этилиб, орадан 12 йил ўтгач, 1998 йилда В.Усмонов батамом оқланди, жиноий иш эса унинг хатти-ҳаракатларида жиноят таркиби йўқлиги сабабли ҳаракатдан қолдирилди.

Бугун бизнинг ҳуқуқий доктринамиз мутлақо янгича, демократик тамойилларга асосланган. У, энг аввало, Ўзбекистон Конституцияси талабларига кўра инсон ҳуқуқларининг устуворлигини таъминлайди. Инсон ҳимоянинг бош субъекти бўлиб, унинг ҳаёти ва соғлиғига суиқасд қилиш оғир жиноят ҳисобланади.

Лекин шуни афсусланиб тан олишимиз керакки, ҳали-бери қонунчилигимизда ҳам, қонунни қўллаш фаолиятимизда ҳам ўтмиш замоннинг иллатларидан ҳамон қутила олмаяпмиз. Суд-тергов тажрибасида баъзан умуман тоқат қилиб бўлмайдиган мантиқсизликларга йўл қўйилмоқда.

Жамият учун унчалик хавфли бўлмаган қонунбузарликни содир этган шахс судларимиз томонидан амалдаги қонунларимизга кўра беш йил ёки ундан ҳам кўп муддатларга озодликдан маҳрум этилади.

Масалан, Фарғона вилояти Охунбобоев туман суди томонидан 20 ёшли Моргунов болалар боғчаси ошхонасидан 8600 сўмлик идиш-товоқ ўғирлагани учун, гарчи бу нарсаларни эртаси куниёқ қайтариб олиб келган бўлса-да, 5 йил муддатга озодликдан маҳрум этилган.

Тошкент шаҳар Шайхонтоҳур туманида балоғат ёшига етмаган Р.Абдуллаев ўғай онасининг 3300 сўм пулини ўғирлагани учун қамоққа олинган. Навоий вилояти Хатирчи тумани ҳуқуқни муҳофаза қилиш идоралари томонидан фуқаро Ш. Исматов харидордан 190 сўм ортиқча пул олгани учун жиноий жавобгарликка тортилган ва ҳукм қилинган.

(Давоми 2-betda)

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИНИНГ ҚАРОРИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ ИСЛОМ КАРИМОВНИНГ ИККИНЧИ ЧАҚИРИҚ ОЛИЙ МАЖЛИСНИНГ ОЛТИНЧИ СЕССИЯСИДАГИ МАЪРУЗАСИ ЮЗАСИДАН

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг Ўзбекистон мустақиллигининг ўтган ўн йили мобайнида амалга оширилган тарихий ўзгаришлар чуқур ва муфассал таҳлил этилган, келгусидаги демократик ўзгаришларга, суд-ҳуқуқ ислоҳотларини чуқурлаштиришга, жиноят-ҳуқуқ сиёсатини либераллаштиришга доир асосий вазифалар белгилаб берилган маърузасини тинглаб, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси қарор қилади:

1. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг маърузасидаги концептуал қоидалар ва хулосалар маъқуллансин ҳамда улар Олий Мажлиснинг келгуси фаолиятида инобатга олинсин.

2. Маърузанинг жиноий жазоларни либераллаштириш, қонун устуворлигини таъминлаш, фуқаролар ҳуқуқ ва эркинликларини, жамият ҳамда давлат манфаатларини ҳимоя қилиш сари қаратилган йўлни ҳаётга татбиқ этишга доир дастурий хулосалари прокуратура, бошқа ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари, судлар фаолияти учун асос қилиб олинсин.

3. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасига, барча даражадаги давлат ҳокимияти вакиллик ва ижроия органларига, сиёсий партиялар ҳамда бошқа жамоат бирлашмаларига мустақиллик ва демократия қўлга киритган ютуқларни ҳимоя қилиш, ижтимоий адолат, фуқаролар тинчлиги ҳамда тотувлигини таъминлаш ишларини кучайтириш тавсия этилсин.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Раиси Э.ХАЛИЛОВ

Тошкент шаҳри, 2001 йил 29 август

АДОЛАТ — ҚОНУН УСТУВОРЛИГИДА

ПРЕЗИДЕНТ ИСЛОМ КАРИМОВНИНГ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИНИНГ ИККИНЧИ ЧАҚИРИҚ ОЛТИНЧИ СЕССИЯСИДАГИ МАЪРУЗАСИ

(Давоми. Боши 1-бетда)

Тошкент шаҳар Бектемир тумани тергов органлари томонидан 19 ёшли Ҳожирасулов 25 килограмм гилос ўғирлагани учун жиноий жавобгарликка тортилган ва қамоққа олинган.

Бундай мисоллар, биринчи навбатда, қонунчилигимизда ва қонунларни жорий этиш амалиётининг айрим қисмларида бугун бизнинг қарашларимизга номаъқул бўлган тажрибалар қўлланилаётганини кўрсатади.

Бундай ҳолларда қонунни бузган одамдан уни такрорламаслик ҳақида тилхат олиш, гаров каби бошқа эҳтиёт чораларини, жарима каби жазоларни қўллаш ўзини оқлашини унутмаслик керак. Афсуски, юқоридаги ҳар бир ҳолатда тергов органлари энг оғир эҳтиёт чораларини қўллаган. Бундай мисолларни яна кўплаб келтириш мумкин.

Шу йилнинг июнь ойида менинг топшириғим бўйича тергов ҳибсхоналарида ўтказилган текширув натижасида кўплаб ана шундай фактлар аниқланди. Жамият учун хавфли бўлмаган жиноятларни содир этган, илгари судланмаган ва ҳатто етказилган моддий зарарни тўла қоплаган шахслар қачон суд мажлиси бўлишини кутиб, ойлаб ҳибсда сақланган. Кўрилган чоратадбирлар натижасида бир ой ичида тергов ҳибсхоналаридан икки минг нафардан зиёд ана шундай шахслар озод қилинди.

Бундай ҳолатларнинг ҳар бири ортида тирик жон, бизнинг ватандошимиз, унинг алам-изтиробларини бирга тортаётган ўғил-қизлари, оиласи, қариндош-уруғлари борлигини, минг афсуски, унутамиз.

Буни қандай изоҳлаш мумкин? Бу фактлар, аввало, шундан гувоҳлик берадики, тергов органлари жиноятларнинг содир этилишига олиб келган ҳақиқий сабаб ва шарт-шароитларни, ҳуқуқбузарнинг шахси ва уни жиноятга ундаган омилларни ҳар доим ҳам пухта ўрганмайди.

Терговни зўравонлик билан олиб бориш, яъни олдин ҳибсга олиб, жамиятдан ажратиб, кейин унинг айбини исботлашга киришишдек ўтган замондан қолган ярамас тажрибага ҳали-ҳануз барҳам берилмаган.

Ҳуқуқ-тартибот идораларининг айрим нопок ходимлари учун фуқароларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилиш биринчи навбатдаги вазифа бўлмай, балки қўрқитиш, ўз ваколати ва ҳукмдорлигини кўрсатиб қўйишга интилиш, ўзини гўё жиноятчиликка қарши курашаётгандек қилиб кўрсатиш каби нохуш одат ҳамон яшаб келмоқда.

Шундайлар ҳам борки, улар қонунчилигимиздаги айрим номукаммалликлар, одамларнинг хато ва бахтсизликлари ҳисобига ўзларининг ғаразли, таъмагирлик мақсадларига эришишга уринади. Бундай ходимлар халқ ҳақида, давлатнинг обрўси ва фаровонлиги ҳақида мутлақо ўйламайди.

Энг хавфлиси шундаки, одамлар тақдирига бепарволик, номақбул иш усуллари оқибатида биз оддий, умуман олганда, қонунга итоат этувчи, лекин қонундан бироз чекинган фуқароларни нотўғри жазолаб, улардан ҳокимиятга ҳам, қонунга ҳам ишонмайдиган норози одамлар тоифасини ўз қўлимиз билан яратамиз.

Сир эмас, бунинг оқибатида фуқароларнинг айнан ана шундай қатламидан, айниқса, ёшлардан ашаддий жиноятчиларнинг пайдо бўлишига ўзимиз сабабчи бўламиз.

Сўзсиз, ўз номига доғ тушираётган бундай ходимлардан қатъий воз кечиш керак. Шу билан бирга, айрим қонун нормаларини, биринчи навбатда, иқтисодиёт соҳасидаги жиноятларнинг олдини олишга қаратилган қонун нормаларини қўллаш ҳолатларини танқидий баҳолашимиз лозим.

Ривожланган демократик мамлакатларда қўлланиб келинаётган тамойиллар ва талабларга жавоб берадиган мезонлар асосида ҳуқуқбузарлик ва жазо тизимини қайта кўриб чиқишимиз зарур, деб ҳисоблайман.

Оғир жазо, айниқса, фуқароларни жамиятдан ажратиш билан боғлиқ бўлган жазоларнинг жиноятчиликнинг олдини олишдаги аҳамиятини ошириб кўрсатиш ўринсиз эканлигини ҳаётнинг ўзи исботламоқда.

Жиноятчиликнинг олдини олиш, унга қарши курашиш самарадорлиги жазонинг оғирлиги ва шафқатсизлигига эмас, балки, биринчи навбатда, қонунни бузган шахснинг жазонинг муқаррарлигини нечоғли англашига боғлиқ.

Жазонинг муқаррарлиги жиноятчиликнинг олдини олишда самарали таъсир кўрсатувчи омиллардан ҳисобланади.

Шу билан бирга, миллий анъаналаримиз руҳида тарбияланган кўпгина фуқароларимизга содир этган жинояти учун сўроқ ёки тергов ишлари бошланишининг ўзиёқ тегишли хулоса чиқариб олиш ва қонунни бошқа бузмаслик учун кўп ҳолларда кифоя бўлади, деб ўйлайман.

Бугун жиноят учун жазо тайинлаш борасида юқорида келтирилган ёндашувларни тубдан қайта кўриб чиқиш вақти етди. Жиноят, жиноят-процессуал қонунчилигини ўзгартириш бўйича ушбу сессияга тақдим қилинган таклифларни бу соҳадаги дастлабки қадамлар деб қабул қилиш керак.

Табиий бир савол туғилади: уларнинг моҳияти ва аҳамияти нимадан иборат? Уларни қабул қилиш билан нима ўзгаради?

Биринчидан, сизлар яхши биласизлар, амалдаги жиноят қонунчилигимизда барча жиноятлар, ўз хусусияти ва ижтимоий хавфлилик даражасига қараб, тўрт гуруҳга бўлинади. Эслатиб ўтаман: булар ижтимоий хавфи катта бўлмаган, унча оғир бўлмаган, оғир ва ўта оғир жиноятлардир.

Ижтимоий хавфи катта бўлмаган жиноятлар Жиноят кодексидаги жами 460 жиноят таркибидан 86 тасини ёки бошқача айтганда, 18,7 фоизини ташкил этади.

Бугун жиноят қонунчилигини эркинлаштириш ва инсонпарварлик тамойилларига янада мувофиқлаштириш мақсадида яна 110 турдаги унча оғир бўлмаган жиноятларни ижтимоий хавфи катта бўлмаган жиноятлар тоифасига ўтказиш таклиф этилмоқда. Шундай қилиб, Жиноят кодексидаги жиноятлар таркибининг 42,8 фоизи ижтимоий хавф туғдирмайдиган жиноятлар ҳисобланади.

Ижтимоий хавфи катта бўлмаган жиноятлар тоифасининг кўпайиши тергов ва суд органларининг қамоққа олиш билан боғлиқ бўлмаган ҳуқуқий чеклашлардан фойдаланиш имкониятларини сезиларли даражада кенгайтиради.

Жиноятнинг бундай тоифасини содир этгани учун судланиб, озодликдан маҳрум қилинганлар жазони колония жойларида қўриқчисиз ўтайди, эркин юриш ҳуқуқига, қариндош-уруғлари ва яқинлари билан чекланмаган миқдорда учрашиш ва бошқа бир қатор имтиёзларга эга бўлади.

12 турдаги жиноятни оғир тоифадан унча оғир бўлмаган жиноятлар тоифасига, етти турини эса ўта оғир жиноятлар тоифасидан оғир жиноятлар тоифасига ўтказиш таклиф этилмоқда.

Шуни алоҳида таъкидлаш жоизки, бу ўзгартишлар жазони ўташ режимига таъсир кўрсатади. Жазони енгилроғи билан алмаштириш, жазони ўташ муддатидан илгари шартли озод қилиш тартибини қўллаш мумкин бўлган маҳкумлар тақдирини сўзсиз анча енгиллаштиради.

Жиноятларни белгилаш қоидаларининг ўзгартирилиши Жиноят кодексимизнинг умумий йўналишини том маънода ўзгартиришга ва уни ҳуқуқий-демократик давлат тамойилларига мослаштиришга имкон беради.

Ўзингиз ўйлаб кўринг: тасдиқлаш учун таклиф этилган ўзгаришлар жиноятлар таркибининг 73,1 фоизи ижтимоий хавфи катта бўлмаган ва унча оғир бўлмаган жиноятлар тоифасига ва фақат чорак қисмигина оғир ва ўта оғир жиноятлар тоифасига ўтказилади.

Иккинчидан, жиноят қонунчилигида иқтисодий соҳада жиноят содир этган шахсларга нисбатан иқтисодий таъсир чораларини қўллаш имкониятларини кенгайтириш зарур. Бу — қонунчилигимизда иқтисодий соҳадаги жиноятлар ва унинг учун жавобгарлик тушунчасини замон талабига мос равишда идрок этишга асосланган янгича ёндошувдир.

Бунинг моҳияти нимада? Озодликдан маҳрум қилиш ўрнига жазонинг жарима турини қўллашни кенгайтириш, жарима миқдорини ошириб, энг аввало, етказилган моддий зарарни қоплашга қаратилган бошқа таъсир чораларидан фойдаланиш таклиф этилмоқда.

Эҳтиёт чораси сифатида қамоқда сақлаш ўрнига гаров, тегишли хулқ-атворда бўлиш тўғрисида тилхат олиш ва бошқа чоралардан фойдаланиш маъқулдир. Ҳақиқатан ҳам, иқтисодий жиноят содир этганликда айбланувчи ўзининг судга қадар қамалмаслигини аниқ билса, тергов ва суддан яширинишга ҳаракат қилиб ўтирмайди.

Бугунги кунда судлар томонидан тайинланаётган жазо чоралари ичида жарима жазоси атиги 8,3 фоизни ташкил этади, уни қўллаш даражаси эса пасайиб бормоқда.

Айни пайтда, жиноят содир этган ҳар икки шахсдан бирига озодликдан маҳрум қилиш чораси қўлланилмоқда. Жазо чораларига доир таклиф этилаётган ўзгаришлар жиноятлар таркибининг 87 тасига тааллуқли бўлиб, жиноят қонунининг жазолаш таъсирини камайтиради.

Шу билан бирга, жавобгарлик доирасини янада аниқроқ белгилаш ва унга алоҳида ёндашув ҳисобига жазонинг тарбиявий аҳамиятини ва унинг самарасини ошириш имконини ҳам беради.

Жиноят кодексининг бешта моддасига, агар жиноят содир этган шахс етказилган моддий зарарни тўлиқ қоплаган тақдирда, судлар томонидан озодликдан маҳрум этиш жазосини қўлламаслик ҳақидаги нормалар киритиш таклиф этилмоқда.

Ўйлайманки, жазо белгилашнинг муқобил турларини қўллашни кенгайтириш жиноят қонунчилигимизни такомиллаштиришнинг устувор йўналишларидан бири бўлади.

Учинчидан, бутун жаҳонда муҳокама этилаётган муҳим масалалардан бири — ўлим жазосининг жиноий жазо чораси сифатида қолаётганлиги билан боғлиқ муаммодир.

Айрим мамлакатларда ўлим жазоси тақиқланган, баъзиларида эса унга нисбатан мораторий эълон қилинган. Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош Ассамблеясининг 1977 йил 8 декабрда қабул қилинган резолюциясида жаҳон ҳамжамиятининг ушбу муаммога муносабати аниқ-равшан баён қилинган: «Ўлим жазоси масаласида кўзда тутиладиган асосий мақсад, — дейилади ушбу ҳужжатда, — бундай жазони бекор қилиш эҳтиёжидан келиб чиққан ҳолда, ўлим жазоси қўлланиладиган ҳуқуқбузарликлар миқдорини янада камайтириб боришдан иборат бўлмоғи лозим».

Шуни алоҳида таъкидлаш лозимки, Ўзбекистонда ўлим жазосини қўллашга доир жиноят қонунчилиги сиёсати бутун жаҳонда кечаётган жараёнларга тўла мос бўлиб, Ўзбекистон Конституцияси моҳиятидан келиб чиқадиган инсонпарварлик тамойилини ўзида тўла акс эттиради.

Бинобарин, инсонга, унинг Парвардигор ато этган ҳаётига ҳамиша буюк неъмат сифатида муносабатда бўлиб келган халқимизнинг маънавий қадриятлари ҳам шуни тақозо этади.

Шуни эслатиб ўтмоқчиманки, 1994 йили Жиноят кодекси қабул қилинганида 13 та моддада жазо чораси сифатида ўлим жазоси кўзда тутилган эди. 1998 йили бу жазо тури Жиноят кодексининг бешта моддасидан олиб ташланди.

Яъни, бугунги кунда ўлимга ҳукм қилиш мумкин бўлган моддалардан фақатгина саккизтаси қолдирилган. Бугун улардан яна тўртта моддасини қисқартириш таклифи киритилмоқда.

Таклиф этилаётган муайян ўзгаришлар қабул қилинган ҳолда, фақат тўрт турдаги жиноятлар учун ўлим жазоси қўлланиши мумкин бўлади. Агрессия, геноцид, терроризм шулар жумласидан ҳисобланиб, халқаро нормаларга мувофиқ, улар энг оғир жиноят сифатида қаралади ва ўта қаттиқ жазо тайинлашни тақозо этади.

Яна битта сақланаётган модда — қасддан одам ўлдириш ўта оғир жиноятлар қаторига киради ва оғирлаштирувчи ҳолатларда бундай жиноятни содир этадиганларга ўлим жазоси қўлланилиши мумкин.

Бир ҳақиқат барчамиз учун аён бўлиши керак: инсон ҳаёти Худо томонидан ато этилган улуғ неъмат экан, демак, оғирлаштирувчи ҳолатларда қасддан одамни ҳаётдан маҳрум этиш ўлим жазосига лойиқдир.

Тўртинчидан, қонунчилигимиздаги жиноий жазо тури сифатида мол-мулкни мусодара қилиш жазосини қўллаш тартибини қайта кўриб чиқиш таклиф этилмоқда.

Сизларга яхши маълумки, бошқа турдаги жиноий жазоларга қўшимча сифатида қўлланадиган ушбу жазо туридан шўролар даврида кенг фойдаланилган эди. Бундан кўзланган мақсад битта: яъни, одамни бутунлай синдириш, руҳан эзиш, уйидан, рўзғоридан айириш ва яна энг номақбули, оиласи, фарзандларини асосий тирикчилик манбаидан маҳрум этиш эди.

Халқимиз марказдан келган «десант»чи терговчилар «пахта иши», «ўзбеклар иши» каби сохта айбловлар асосида минглаб мутлақо бегуноҳ кишиларни қамоққа ташлаган оғир кунларни бошдан ўтказди. Ана шу кезларда одамларнинг мол-мулкини рўйхатга олиш каби таҳқирловчи, ғайриинсоний хатти-ҳаракатлар кўплаб содир этилди. Судланувчиларнинг хотинлари, бола-чақалари бамисоли кўчага ҳайдалиб, турли хўрлаш ва камситишларга дучор этилди.

Бундай ишларни амалга оширган «десант»чиларнинг ўзлари эса катта минбарларга чиқиб, демократия ва ошкоралик, қайта қуриш ва инсон ҳуқуқлари ҳақида бор овоз билан дунёга жар солди. Аслида, ҳибсга олинган ва маҳкум этилганларнинг болалари ва қариндошлари моддий ва маънавий нуқтаи назардан ноҳақ бадном бўлиб, ана шу тазйиқлар тамғасини бир умр кўтариб юришга мажбур бўлдилар.

Мана, бугун замон ўзгарди. Ҳаёт ҳамма нарсани жой-жойига қўйди. Аммо ўша даврдаги эскича қарашлар асорати муайян масалаларга ёндашувда, шу жумладан, қонунчилигимизда, ҳуқуқий нормаларни қўллаш амалиётида баъзан кўзга ташланиб қолмоқда.

Табиийки, жиноий йўл билан орттирилган мол-мулк ва бойликларни мусодара қилиш ва етказилган зарарни мол-мулк ҳисобидан ундиришга доир қонун нормалари ўз кучида қолади. Аммо қонунни бузган оила бошлиғининг қилмиши учун унинг хотини, бола-чақаси азият чекмаслиги ва жавоб бермаслиги керак.

Инсон ҳуқуқининг моҳияти ҳам, авваламбор, мана шундадир. Биз синфий кураш ғояларига, давлат манфаатларининг мутлақ устунлигига асосланган ва ҳали-бери онгимиздан батамом йўқ бўлиб кетмаган коммунистча ёндашувлардан воз кечишимиз керак.

Яъни, агар бирор бир оила бошлиғи қонунни бузишда айбланадиган бўлса, унинг бутун оиласи ва яқинлари ҳам жиноят тамғаси ва шармисорлик азобини кўтариб юришига қаршимиз. Биз отанинг номуносиб хулқи учун оила аъзолари, энг аввало, ҳаётга ёруғ ниият ва катта умидлар билан эндигина қадам қўяётган ёшларнинг жамиятдан узилиб қолишига асло йўл қўймаслигимиз керак. Бу — бизнинг бош мақсадимиздир.

Бешинчидан, биз вояга етмаганлар, аёллар ва кексаларга нисбатан қўлланадиган жазо тизимини қайта кўриб чиқмоғимиз зарур. Бизнинг жиноят қонунчилигимиз инсонпарварлик қоидаларига асосланган ҳолда, жиноят содир қилган аёллар ва вояга етмаганларга нисбатан жазо тайинлашда бир қатор енгилликларни назарда тутади.

Ишончим комилки, бу борадаги эркинлаштириш жараёнини изчил давом эттиришимиз зарур.

Шуни тан олиб айтиш керакки, ёшлар ўртасидаги жиноятчилик — бу аввало биз, катталарнинг уларни тарбиялашда йўл қўйган жиддий хатоларимиз оқибатидир. Бинобарин, шунинг учун ҳам, руҳий ва маънавий жиҳатдан шахс сифатида шакланмай қолиб, жиноят содир этган ёшларимизни жамиятга қайтариш — аввало, биз, ота-оналар ва давлатнинг зиммасига тушади.

Бугунги кунда вояга етмаганлар томонидан содир этилаётган жиноятлар умумий жиноятлар миқдорининг 4 фоизини, аёллар томонидан содир этилаётган жиноятлар эса қарийб 11 фоизни ташкил этади. Жазони ижро этиш муассасаларида жазо муддатини ўтаётганлар умумий миқдорининг бир фоизи вояга етмаганлар, 2,3 фоизи эса аёллардир.

Шуни барчамиз англаб олишимиз муҳимки, колониялардаги ишлар нечоғли яхши ташкил этилмасин, барибир, бу ер ёшларни тарбиялайдиган жой эмас.

Кўп ҳолларда арзимас қилмиши эвазига қаттиқ жазо олган навқирон йигит айнан шу ерда жиноят оламига киради, ашаддий жиноятчиларга қўшилиб, уларнинг турмуш тарзига хос кўникмаларни эгаллай бошлайди.

Бугун Жиноят кодексига киритиш учун тавсия қилинаётган ўзгартиришлар олтмиш ёшдан ошган эркакларга ва аёлларга нисбатан тайинланадиган озодликдан маҳрум қилиш шаклидаги юқори жазо муддатларини ҳам камайтиришга қаратилган. Бу тоифадаги кишиларга бирор бир жиноят учун бериладиган жазо қонунда назарда тутилган энг юқори муддатнинг тўртдан уч қисмидан ошмайди.

Яна бир муҳим ўзгаришга эътибор беришингизни истардим. Вояга етмаганлар томонидан ижтимоий хавфи катта бўлмаган ёки эҳтиётсизлик оқибатида жиноят содир этилса, уларга нисбатан озодликдан маҳрум этиш жазосини қўлламаслик таклиф этилмоқда.

Шу билан бирга, сессия муҳокамасига киритилган таклифларда ёши олтмишдан юқори бўлган эркакларга ўлим жазосини қўллаш амалиётини тақиқлаш масаласига алоҳида эътибор берилган.

Нега деганда, фарзандлари, неваралари бор, соч-соқоли оппоқ қарияни ҳаётдан маҳрум этиш бизнинг миллий анъаналаримизга мутлақо тўғри келмайди. Кексаларни эъзозлаш, уларга мурувват кўрсатиш ва ғамхўрлик қилиш халқимизнинг ўзига хос бетакрор ва бебаҳо инсоний фазилатларидан ҳисобланади.

Ёши бир жойга борганида жиноятга қўл урганлар, майли, яхшиси, Оллоҳни ёдга олиб, унга илтижо қилсин, яқин орада Яратганнинг ҳузурида ўз қилмишларига яраша ҳисоб бериши муқаррарлиги ҳақида ўйласин. Майли, хоҳ тўғри, хоҳ нотўғри ишлари учун улар вақти-соати келиб, неварачеваралари, келгуси авлодлари олдида жавоб бериши лозимлиги ҳақида ўйласин.

Олтинчидан, жиноят ва жиноят-процессуал қонунчилигини эркинлаштириш ва демократлаштиришда ишларни кўриб чиқиш тартибини соддалаштириш, жиноий ишларни тергов қилиш ва судда кўриш муддатларини қисқартириш долзарб вазифаларимиздан бири бўлиб турибди.

Чунки, тергов ҳамда суд амалиётининг таҳлили шуни кўрсатадики, бу соҳада ҳозир ҳам хато-камчиликлар талайгина.

Баъзан бирон-бир иш ойлаб, йиллаб тергов идоралари томонидан текширилади, сўнгра судда кўрилиши учун яна навбат кутиб ётади.

Амалдаги қонунларга кўра, жиноят ишларини дастлабки тергов қилиш икки йилгача, айбланувчини қамоқда ушлаб туриш муддати эса бир ярим йилгача узайтирилиши мумкин. Ҳолбуки, бу муддатнинг ҳар бир куни ҳукм чиқарилишини кутаётган одам учун, айниқса, у қамоқхонада ўтирган бўлса, жазонинг ўзидан ҳам оғирроқдир.

Шу муносабат билан Жиноят кодексига тергов қилиш ва ҳибсда сақлаш муддатларини тўққиз ойга қадар камайтириш бўйича ўзгартиш киритиш катта аҳамият касб этади.

Яна бир янгилик. «Жабрланувчи билан ярашув» тўғрисидаги алоҳида тоифадаги иш юритиш тартибининг жорий этилиши жиноят процесси қонунчилигини такомиллаштиришда муҳим қадам бўлади.

Хўш, бу ерда гап нима ҳақда бормоқда?

Ижтимоий хавфи катта бўлмаган жиноят содир этган шахс, агар муқаддам судланмаган бўлса, ўз айбини бўйнига олса, жиноят оқибатида келтирган зарарни тўласа, жабрланувчи билан ярашса, суд ишни ҳаракатдан тўхатади.

Бу ҳолатда жиноят содир этган шахс судланган деб ҳисобланмайди. Муҳими, дастлабки тергов ишларини олиб бориш ва ишни судда кўриш учун сарфланадиган муддатлар қисқаради. У узоғи билан уч ҳафтагача чўзилиши мумкин.

Ҳурматли депутатлар!

Бугун кўриб чиқилаётган Жиноят ва Жиноят-процессуал кодексларига киритилаётган қўшимча ва ўзгартишлар жиноий ишларга тааллуқли қонунларни эркинлаштириш ва демократлаштириш сари ташланган муҳим ва масъулиятли қадамдир.

Айни чоғда, шуни ҳам унутмаслигимиз керакки, биз бу ишни амалга оширадиган идоралар фаолиятини тубдан ўзгартирмас эканмиз, бу қонун нормалари тўлатўкис ишламайди ва ижобий самара бермайди.

Шунинг учун ҳам ушбу сессияда «Прокуратура тўғрисида»ги қонун лойиҳасини талабчанлик ва синчковлик билан, принципиал нуқтаи назардан кўриб чиқиш ғоят муҳим. Лойиҳа учинчи ўқишда муҳокама этилмоқда.

Бу бир жиҳатдан табиийдир. Негаки, прокуратура қонунни, унинг талабларини қатъий ҳимоя қилувчи идора ҳисобланади. У ҳуқуқий ислоҳотларни ўтказишда, ҳуқуқий давлат, демократик жамият қуриш ишида ҳал қилувчи ўрин тутади. Шу боис «Прокуратура тўғрисида»ги қонунни мукаммал ишлаб чиқиш ўта муҳим аҳамиятга молик вазифадир.

Ўз навбатида бунинг бошқа сабаблари ҳам бор. Эсингизда бўлса, олдинги сессия муҳокамасига киритилган ушбу қонун лойиҳаси бугунги ҳаёт тақозо этаётган ўзгаришларни тўла қамраб олмаган эди. Унда моҳиятан прокуратура фаолиятининг маъно-мазмуни ҳар томонлама ва чуқур акс эттирилмаган эди.

Жиддий равишда қайта ишланган, бугун қайта кўрилаётган қонун лойиҳасида муҳим ўзгаришлар ва замон талабларига жавоб берадиган янгиликлар киритилган.

Аввало, бу янгиликлар нимага қаратилган?

Биринчидан, шуни афсус билан тан олишимиз керакки, прокуратуранинг қонунлар бажарилишини назорат қилиш бўлинмаларининг иши ўзининг ижобий ва яратувчанлик ролини йўқотиб, кўпинча жазолаш хусусиятларини касб этмоқда.

Прокурорларнинг фаолиятида қонунларни ўзбошимчалик билан талқин этиш ҳоллари ҳам учраётгани, айниқса, ташвиш ва хавотир уйғотади.

Яна бир ўз ечимини кутаётган муаммо ҳуқуқни муҳофаза қилувчи идораларнинг барчасига тааллуқлидир. У ҳам бўлса, ушбу касбни танлаган айрим ходимларнинг махсус хизмат либосини кийиши билан бирданига юриш-туриши, хулқ-атвори ўзгариб қолади. Уларнинг онгида «Биз — давлатнинг ўта ишончли одамларимиз, қолганлар эса биз назорат қилиб туришимиз лозим бўлган омма, холос» деган кайфият пайдо бўлади.

Бу, ахир, ўтмишга, шўролар даврига хос бўлган ахлоқий тубанлик асорати эмасми? Оддий одамларда ҳуқуқ-тартибот идораларига нисбатан гоҳида ишончсизлик туғилишининг сабаби ҳам шунда эмасми?

Аксарият ҳолларда жамоатчилик билан ҳуқуқни муҳофаза қилиш идоралари ходимлари ўртасида девор пайдо бўлиши ҳам ана шундай манманлик, ўзгаларни менсимаслик туфайли келиб чиқади.

Давлат муассасалари, биринчи навбатда, прокуратура ходимлари бир ҳақиқатни қулоғига қуйиб олсинки, улар ҳам мана шу халқнинг бир қисми, ҳеч кимдан, оддий одамлардан ортиқ жойи йўқ. Уларни шу халқ, шу жамият тарбиялаб вояга етказган. Бас, шундай экан, прокуратура ходимлари уларни назорат қилиши эмас, балки уларга хизмат қилиши керак.

Яна ва яна такрорлаб айтмоқчиман: прокуратура халқнинг устидан назорат қилмаслиги, аксинча унга хизмат қилмоғи даркор. Прокуратура ваколатининг доирасини, унинг фаолиятини такомиллаштиришнинг асосий йўналишларини айнан ана шу нуқтаи назардан келиб чиққан ҳолда белгилаш зарур.

Жамиятни демократлаштиришнинг ҳозирги босқичида, яъни мамлакатда бозор муносабатларини тартибга солишнинг муҳим ҳуқуқий асослари, фуқароларни на хўжалик субъектларини суд-ҳуқуқий жиҳатдан ҳимоя қилиш институти барпо этилаётган бир пайтда прокурорлик назорати тизимига ҳам ўзгаришлар киритиш вақти келди.

Боз устига, прокуратура органларининг хўжалик фаолиятига ўринсиз аралашуви иқтисодий ислоҳотлар йўлида ғов-тўсиққа айланмоқда.

Қисқача қилиб айтганда, замон талабларига қараб, «Прокуратура тўғрисида»ги қонуннинг янги таҳрири лойиҳасига прокурорлар ваколатини чеклайдиган бир қанча ўзгартишлар киритилмоқда.

Хусусан, қонун билан белгиланган прокурорлик назорати объектлари қаторидан фуқаролар чиқарилмоқда.

Демократик жамиятда алоҳида фуқаролар эмас, балки уларнинг қонуний ҳуқуқ ва манфаатлари қандай ҳимоя қилинаётгани прокурорлик назоратининг объекти ҳисобланади.

Прокуратура идоралари фуқароларнинг ҳуқуқлари камситилиши ҳолатларига йўл қўймаслик мақсадида бошқарув ва контроль органларининг ҳуқуқий ҳужжатлари қонунийлигини назорат қилиб бориши зарур. Бу — прокурорларнинг асосий вазифаси ва бурчидир.

Амалдаги процессуал қонунчиликка мувофиқ ҳолга келтирилган янги таҳрирдаги қонунга кўра, прокурорлар суд қарорлари ижросини тўхатиш ҳуқуқига эга эмас.

Бундай қоида бошқа янги ўзгартишлар қаторида судларнинг мустақиллигини таъминлаб, суд ва прокуратура ваколатлари ўртасидаги тегишли мувозанатни ўрнатишга ёрдам беради.

«Прокуратура тўғрисида»ги қонуннинг янги таҳририда прокурорларнинг ижро этиш учун мажбурий бўлган «предписание», яъни амрнома киритиш ваколати ҳам олиб ташланди.

Чунки, тажриба шуни кўрсатмоқдаки, бу ваколат прокуратура идораларига контроль органлари вазифасини амалга ошириш ва хўжалик субъектларининг фаолиятига аралашиш учун замин яратиб келмоқда.

Қолаверса, қонуннинг бузилиши ҳолатларини бартараф этиш бўйича прокурорларда бошқа таъсир чоралари ҳам етарли.

Прокурорлар ваколатига тааллуқли бир қанча ўзгартишларни Жиноят-процессуал кодексига ҳам киритиш таклиф этилмоқда. Тергов қилиш муддатларини қисқартириш, жиноий ишларни тергов қилишда сифат ва тезкорликни ошириш мақсадида шаҳар ва туман прокурорларини тергов ва айбдорларни қамоқда сақлаш муддатларини узайтириш ҳуқуқидан маҳрум қилиш таклиф этилмоқда.

Кўрсатилган ва белгиланган муддатларни узайтириш ҳуқуқлари вилоят прокурорлари, мамлакатимизнинг бош прокурори ва унинг муовинларига берилган. Умумий узайтириш муддати, яна бир бор эслатиб ўтмоқчиман, 9 ойдан ошмаслиги керак.

Иккинчидан, «Прокуратура тўғрисида»ги қонунда прокуратура фаолияти устидан самарали, биринчи галда, жамоатчилик томонидан назорат ўрнатишни таъминловчи механизмлар мустаҳкам белгилаб қўйилиши лозим.

Мамлакатимиз Конституциясида прокуратура ўз фаолиятида Ўзбекистон Республикаси Президентига ҳисоб бериши белгилаб қўйилган. Аммо бу нормани амалга оширишни таъминловчи ҳуқуқий механизмлар ҳанузгача яратилмаган эди. Бу соҳадаги ҳуқуқий бўшлиқ кўп ҳолларда прокуратура ходимлари ўртасида ўзбилармонлик ва шунга ўхшаган номаъқулчиликларга сабаб бўлди.

Қонунчиликка амал қилиниши устидан назорат ўрнатиши керак бўлган тизимнинг ўзида турли суиистеъмоллик ҳолатлари, порахўрлик каби иллатларнинг мавжудлиги мутлақо йўл қўйиб бўлмайдиган ҳолдир.

Сўнгги бир ярим йил ичида 500 га яқин ходим интизомий жавобгарликка тортилган, прокуратура идоралари обрўсига путур етказувчи хатти-ҳаракатлари учун 44 киши эгаллаб турган лавозимидан озод этилган. Шулардан 9 нафари жиноий жавобгарликка тортилган.

«Прокуратура тўғрисида»ги қонуннинг янги таҳридаги лойиҳасига прокуратура фаолияти устидан назоратни кескин кучайтирувчи қоидалар киритилди.

Қонун лойиҳасига Конституциявий суд томонидан Бош прокурор қарорларининг Ўзбекистон Республикаси Конституциясига ва амалдаги қонунчиликка мослиги устидан суд назоратини ўрнатиш механизми ҳақидаги қоиданинг киритилиши жуда тўғри бўлган, деб ўйлайман.

Қонун лойиҳасига вилоят, туман ва шаҳар прокурорлари қонунчиликнинг ва жиноятчиликка қарши курашнинг аҳволи тўғрисида халқ депутатлари маҳаллий кенгашларига мунтазам равишда ахборот бериб туриши шарт эканлиги ҳақидаги қоида ҳам киритилди.

Ушбу ҳужжатда прокурорлар ишини қонунчилик асосида баҳолашнинг аниқ мезонларини белгилаб берадиган нормалар ҳам илк бор кўзда тутилмоқда. Улар прокурорларни лавозимларга тайинлашда ҳисобга олинади.

Прокурорлар фаолиятига улар томонидан кўзғатилган жиноий ишлар ёки жавобгарликка тортилган фуқаролар сонига қараб эмас, балки тегишли ҳудудда қонунчиликка амал қилинишининг ҳолатига қараб баҳо берилади.

Муҳтарам депутатлар!

Ижозатингиз билан юридик кадрлар ва биринчи навбатда, прокуратура органлари учун мутахассислар тайёрлашнинг амалдаги тизими, унинг камчиликлари ҳақида қисқача тўхталиб ўтмоқчиман.

Бугун ҳуқуқшунос кадрлар тайёрлаш бир қатор ўқув муассасаларида — Тошкент давлат юридик институтида, Қорақалпоғистон, Самарқанд ва Фарғона давлат университетларининг юридик факультетларида, бошқа ўқув даргоҳларида амалга оширилмоқда.

Холисона тан олиш керакки, сўнгги йилларда ўқув жараёнини, ўқитиш услуби ва шаклларини такомиллаштириш юзасидан муайян ишлар амалга оширилди.

Шу билан бирга, таъкидлаш жоизки, кадрлар сифатига аниқ эҳтиёж билдириш учун бизда ҳамма асослар бор. Хусусан, малакали ҳуқуқшуносларни тарбиялаш иши ҳамон эскича олиб борилмоқда, ўқитиш дастурларининг сифати, айниқса, ҳуқуқнинг янги устувор йўналишлари бўйича, замонавий талабларга жавоб бермайди.

Уларда эскича ёндашув ва тамойиллар ҳали-ҳануз сақланиб қолмоқда. Ўқитувчиларнинг ўзини қайта тайёрлаш ва касб маҳоратини ошириш тизими ҳамон паст савияда қолмоқда. Улар ўз маҳоратларини ошириш устида деярли ишламайди.

Андижон ва Наманган давлат университетларида бор-йўғи учтадан фан номзодлари ишлайди, фан доктори илмий даражасига эга бўлган бирорта ҳам ўқитувчи йўқ. Шунга қарамай, бу ўқув юртлари ўз битирувчиларига ҳуқуқшунос деган университет дипломларини бермоқда.

Ихтисослашган юридик адабиётларни, дарслик ва услубий қўлланмаларни нашр этиш иши ҳам мутлақо талаб даражасида эмас.

Лўнда қилиб айтганда, таълим жараёни ҳамда юридик амалиётни илмий жиҳатдан таъминлаши лозим бўлган ҳуқуқшунослик фани замон талабларидан орқада қолган.

Биз бугунги кунда ҳуқуқшунослик институтидан, унинг профессор-ўқитувчиларидан суд-ҳуқуқий ҳамда юридик тизимни такомиллаштиришга доир бирорта йирик ташаббус чиққанини эслай олмаймиз.

Мамлакатимизда ҳуқуқшунослик соҳасидаги муҳим муаммоларга оид фундаментал тадқиқотларни ташкил этадиган ҳамда мувофиқлаштирадиган республика Фанлар академиясининг фалсафа ва ҳуқуқ институти бу соҳадаги янгиликлардан ортда қолиб, амалда бу борадаги фаолиятини деярли тўхтатган. Янгича ҳуқуқшунослик мактаби бизда, афсус билан таъкидлаш керакки, ҳанузгача шаклланган эмас.

Айни вақтда биз юридик кадрлар тайёрлайдиган ўқув ва илмий марказлардан, авваламбор, Адлия вазирлигидан улар ўзларига қўйётган талабларни қайта кўриб чиқишни кутишга ҳақлимиз.

Тошкент юридик институти фақат таълим йўналишидаги ўқув юрти бўлиб қолмай, жиддий илмий база асосида ҳуқуқий тизимни ислоҳ қилиш билан боғлиқ дастурлар, қарорлар лойиҳалари тайёрланадиган илмий ва ташкилий марказга айланиши лозим.

Умид қиламизки, ҳуқуқшунослик институти, мамлакатимизнинг бошқа йирик ўқув ва илмий марказлари бор салоҳиятини миллий ҳуқуқшунослик мактабини яратишга қаратади.

Бу даргоҳда ҳуқуқшунослик фани илмий ва амалиётининг долзарб муаммоларига доир очиқ ва кенг баҳс-мунозаралар олиб борилади, ҳуқуқий тизимни такомиллаштириш, қонунлар тайёрлашнинг истиқболли дастурлари тайёрланади.

Ҳурматли депутатлар!

«Прокуратура тўғрисида»ги қонун муҳокама этилиши муносабати билан яна бир мулоҳазани айтиб ўтмоқчиман.

Қонунни ҳимоя қилиш, суд, пр

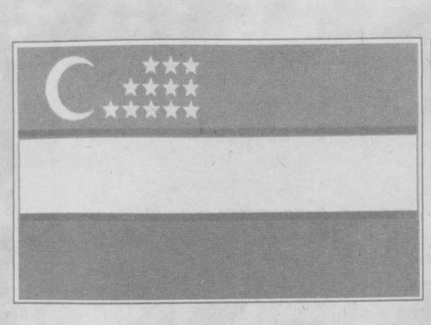

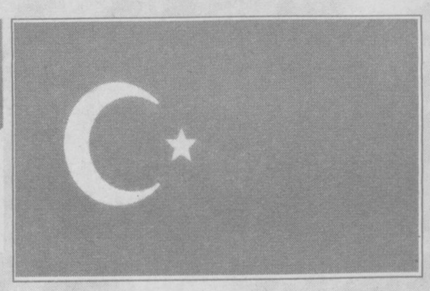

BS BURSEL GROUP ЖАМОАСИ

Халқаро майдонда нуфузи тобора ортиб бораётган Ўзбекистон халқини истиқлол байрамининг 10 йиллиги муносабати билан самимий муборакбод этади.

Ўзбекистон истиқлолга эришганидан буён ўтган ўн йил мобайнида улкан иқтисодий-ижтимоий, сиёсий ислоҳотлар амалга оширилди. Ўзбекистон нафақат МДҲ мамлакатларини, балки ривожланган хорижий давлатларни ҳам ўз иқтисодий салоҳияти билан ҳайратга солмоқда.

Компаниямиз жамоаси Ўзбекистонда амалга оширилаётган иқтисодий ислоҳотларни қўллаб-қувватлаб келмоқда. Бу борада «Ўзбекенгилсаноат» Давлат уюшмаси ҳамда Японияниг дунёга машҳур «Мицубиси Корпарейшн» компанияси билан ҳамкорликда Чиноз туманида Ўзбек-Турк-Япон инвестициялари ҳисобига бунёд қилинаётган, жаҳоннинг энг сўнгги ютуқларини ўзида жамлаган, унумли технологиялар билан жиҳозланган «Чиноз тўқимачи ЛТД» қўшма корхонасини Ўзбекистон мустақиллигининг 10 йиллик тўйига тўёна сифатида фойдаланишга топшириш арафасидамиз.

Мазкур қўшма корхона ишга тушгач, 2800 тонна ип-калава ва 2500 тонна трикотаж матоси хорижга экспорт қилинади.

Юксак маррага эришиш учун барча куч ва имкониятга эгамиз.

BS BURSEL GROUP ЖАМОАСИ

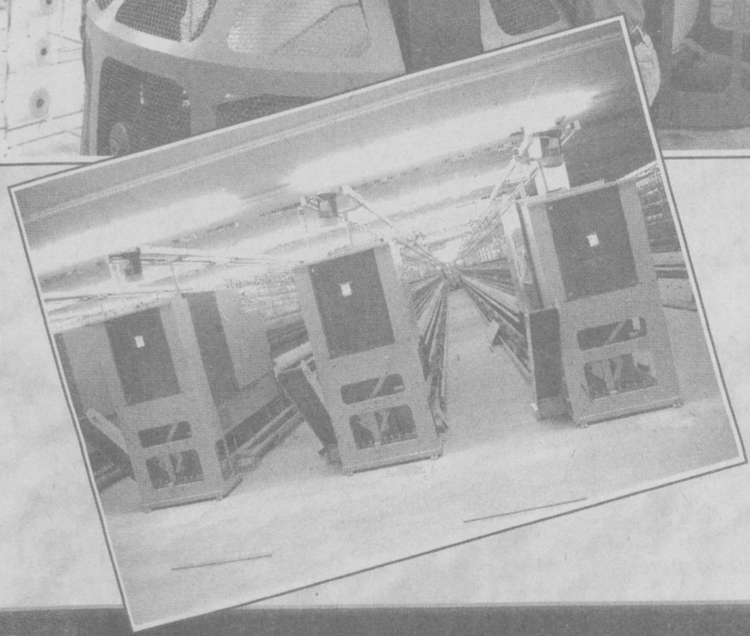
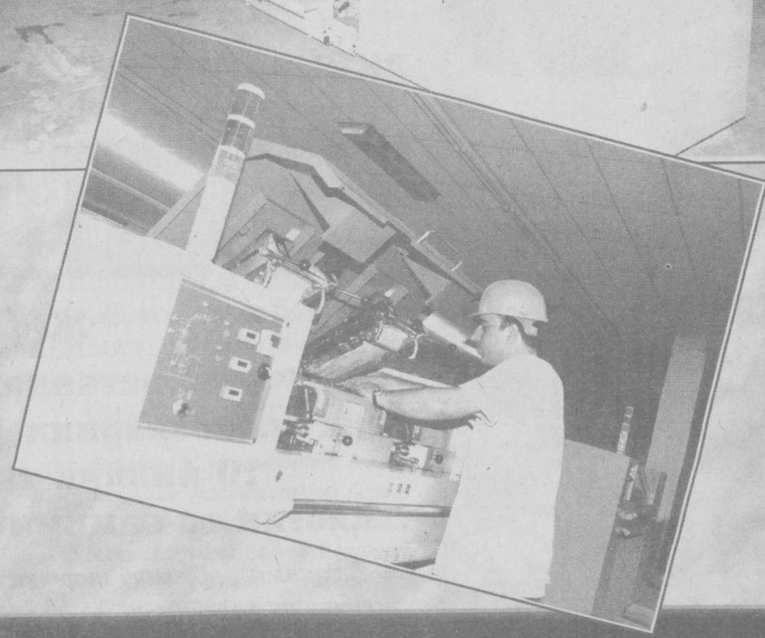

Биз бутун Ўзбекистон халқини қутлуғ байрам билан табриклар эканмиз, барчага тинчлик, фаровонлик, барқарорлик ва дастурхони ҳамиша тўкин бўлишини тилаймиз!

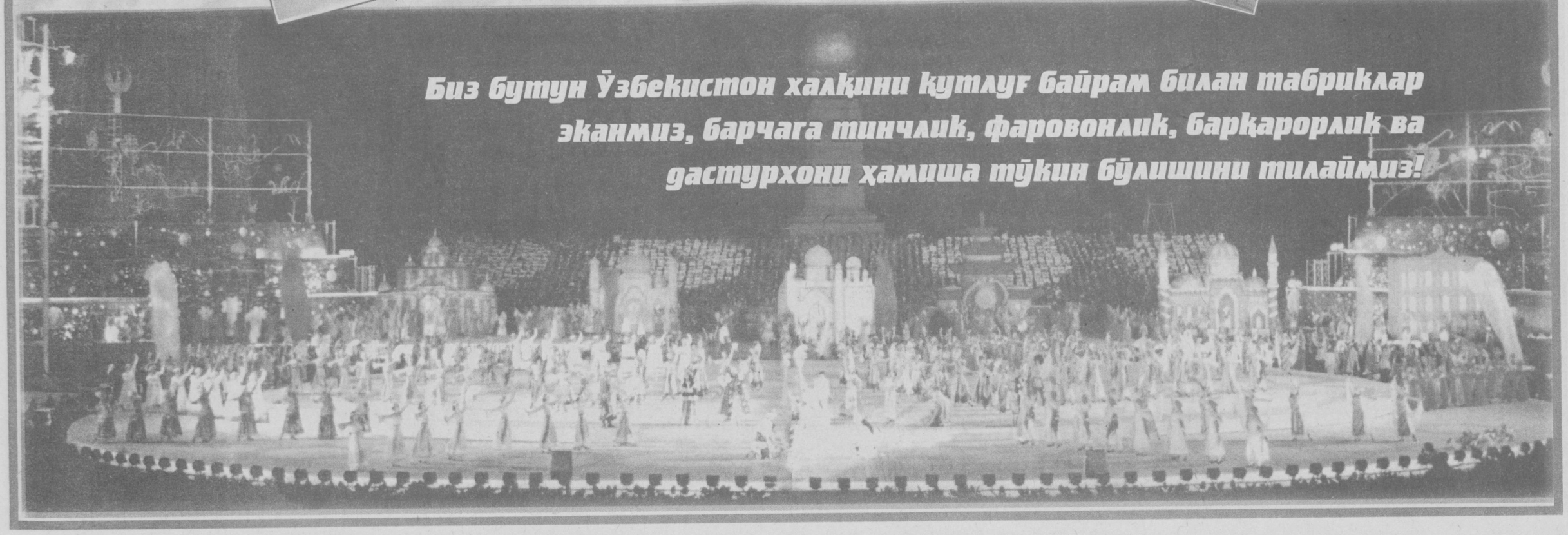

«Ўзозиқовқат» уюшмаси

«РОҲАТ»

ҳиссадорлик жамияти

Ўзбек халқини мустақилликка эришганлигининг ўн йиллиги муносабати билан самимий қутлайди.

Юртимиз осмонида Истиқлол қуёши абадий нур сочаверсин. Биз эса халқимизнинг яхши кунларига хизматда эканлигимиздан бахтиёрмиз.

«Роҳат» ҳиссадорлик жамияти жамоаси

«ЎЗКИМЁФАРМ»

ОЧИҚ АКЦИЯДОРЛИК ЖАМИЯТИ ЖАМОАСИ

Мустақил Ўзбекистон халқини энг улуғ, энг азиз байрам — Истиқлолнинг 10 йиллиги билан самимий қутлайди.

Юртимиз озодлиги абадий бўлсин! Ҳурриятнинг тотли шодиёнаси дилларни нурафшон этаверсин! Қутлуғ кунларда барча ватандошларимизга сиҳат-саломатлик, хонадонларига тинчлик-тотувлик, рўзғорингизга қут-барака тилаймиз!

АКЦИЯДОРЛИК ТИЖОРАТ

«ПАХТА БАНК»

ЖАМОАСИ

Азиз ватандошларимизни ва банк мижозларини Мустақиллигимизнинг 10 йиллик тантанаси билан қизғин ва самимий муборакбод этади!

Бахтимиз, эркимиз таронаси бўлмиш ушбу шодиёна кунларга етишиш учун не-не мард, жасур аждодларимиз курашганлар. Шу Ватан озод ва обод бўлишини орзу қилганлар. Бугун ўтган улуғ инсонларнинг руҳи шод бўладиган кун. Чунки Истиқлолнинг фараҳбахш кунларида бахтиёр авлодлар уларни ҳамиша ёд этади. Миллий қадриятларини, ота-боболарининг эзгу ишларини унутмайдиган шу эл-юрт абадул-абад омон бўлсин! Уни Яратганнинг ўзи қора ниятли кимсалардан асрасин! Ҳар бир оилада тинчлик, хотиржамлик ва фаровонлик ҳукм сурсин!

«Пахта банк» Кенгаши ва бошқаруви

САМАРҚАНД ВИЛОЯТ ГАЗ ТАЪМИНОТИ ШЎЪБА КОРХОНАСИ МЕҲНАТ ЖАМОАСИ

бунёдкор Ўзбекистон халқини энг улуғ ва азизу мукаррам байрамимиз — МУСТАҚИЛЛИКНИНГ 10 ЙИЛЛИГИ билан чин дилдан муборакбод этади.

Озод Ватанимиз 10 йилда асрга татигулик катта тарихий йўлни босиб ўтди. Юртдошларимиз шу давр мобайнида машаққатли синовлардан ўтиш баробарида ўзликни англаш, миллий ғурур ва ифтихор ҳиссини дилга чуқур ва теран қилиб туйди. Бунинг далили келажагимиз бўлмиш ёшлар тафаккури кенгликларида намоён бўлмоқда. Шубҳасиз эртамиз бугундан-да саодатли бўлади. Бунга ишонч қатъий.

АЗИЗ ЮРТДОШЛАР!

Барчангизни улуғ ва азиз байрам билан қутлар эканмиз, юртимизга тинчлик, оилаларга тотувлик доимо ҳамроҳ бўлишини тилаймиз. Ватан узра Озодлик ва Ҳурлик қуёши мангу порласин. Шу билан бирга ҳар бир хонадонда зангори олов тафти ўчмасин.

МУҚАДДАС ЮРТИМИЗ ШУҲРАТИ ЯНАДА ЗИЁДА БЎЛСИН!

KOMSAR
JOINT STOCK PUBLIK COMPANY

«КОМСАР»
АКЦИЯДОРЛИК ЖАМИЯТИ ЖАМОАСИ

Ўзбекистон халқини, юртимизда яшаётган барча фуқароларни энг азиз ва муборак байрам — Ватанимиз истиқлолининг ўн йиллиги муносабати билан самимий табриклайди.

Ўн йил мобайнида мамлакатда мисли кўрилмаган ўзгаришлар юз берди. Бу — узоқни кўзлаб амалга оширилаётган ислоҳотларнинг ёрқин самарасидир. Бизнинг акциядорлик жамиятимиз ҳам Истиқлол боис юзага келган корхонадир. Айни пайтда янги-янги цехлар, технологик линиялар ишга туширилди. Халқимизга сифатли, экологик жиҳатдан тоза маҳсулотлар етказиб бериш борасида бой тажриба тўпланди. Халқимизни қутлуғ байрам билан қутлар эканмиз, барча оилаларга тинчлик-хотиржамлик ва фаровонлик тилаймиз.

O'zbekiston Ochiq Jamiyat Instituti Ko'mak Jamg'armasi

barcha o'zbekistonliklarni Mustaqillikning 10 yilligi bilan samimiy qutlaydi.

Barchangizga tinchlik, totuvlik va farovonlik tilaymiz!

«ЎЗБЕКИСТОН ШАМПАНИ»

очиқ акциядорлик жамияти меҳнат жамоаси

Бу қутлуғ ва мўътабар кунлар шунчалар азиз ва шарофатлики, унинг бир олам шодиёнаси силсиласида асрларга татигулик улкан тараққиёт ва бунёдкорликнинг шоҳиди бўлиб турибмиз.

Азиз ва мукаррам Мустақиллигимизнинг 10 йиллиги тўю тантаналарида озод ва ҳур диёр — буюк Ўзбекистонимизнинг ёруғ юзли халқини муборакбод этиш ҳар бир қалбга ифтихор ва шоду хуррамлик бахш этади. Мустақил Ўзбекистонимизнинг эртанги нурли йўлига пок ва дадил ниятлар билан қараймиз ва бутун халқимизнинг хоҳиш-иродаси ҳам ана шундай эканлигига ишонамиз.

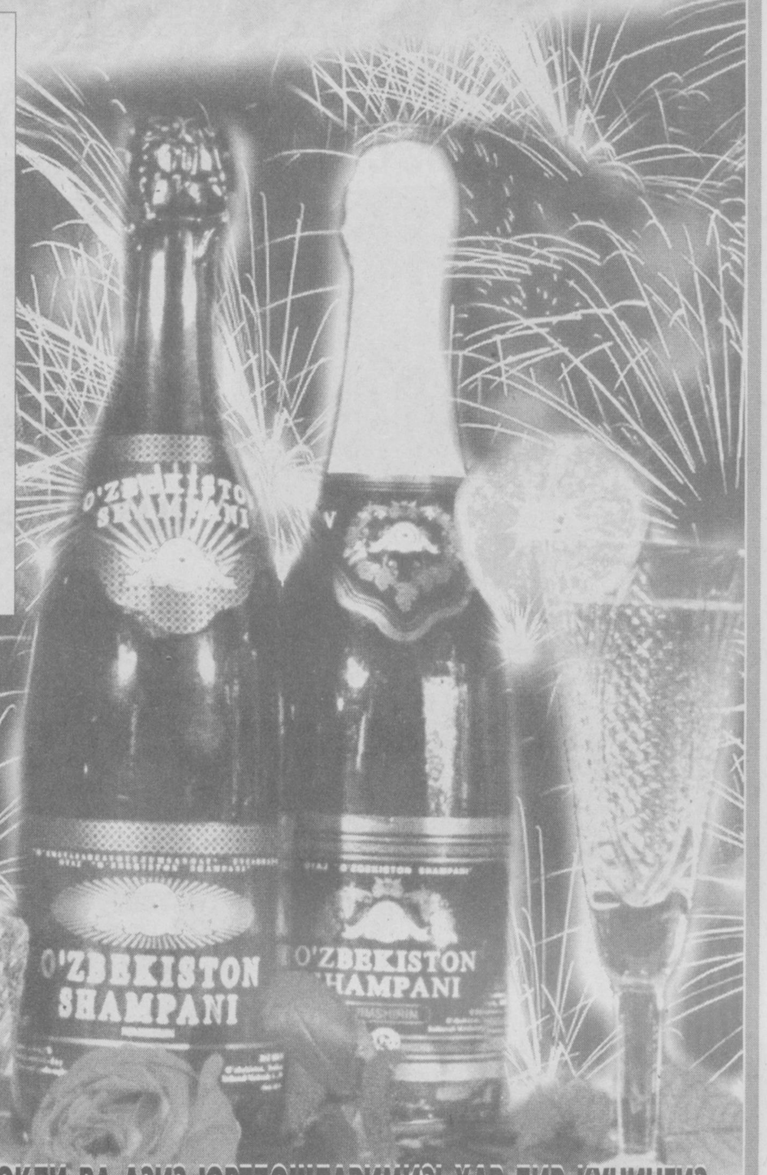

АРДОҚЛИ ВА АЗИЗ ЮРТДОШЛАРИМИЗ! ҲАР БИР КУНИНГИЗ МУСТАҚИЛЛИКНИНГ 10 ЙИЛЛИГИ ШУКУҲИ КАБИ ТОТЛИ ВА ШАРОФАТЛИ БЎЛСИН!

ТЎЙТЕПА МЕТАЛЛ КОНСТРУКЦИЯЛАРИ

ОЧИҚ АКЦИЯДОРЛИК ЖАМИЯТИ МЕҲНАТ ЖАМОАСИ

Серқуёш озод ва ҳур диёр — Ўзбекистоннинг барча халқини улуғ шодиёна — мустақиллигимизнинг ўн йиллиги билан чин қалбдан қутлайди ва оташин саломлар йўллайди!

Катта корхонанинг катта меҳнат жамоаси улуғ шодиёна кунларини ёруғ юз билан нишонлаётганлигидан беҳад мамнун.

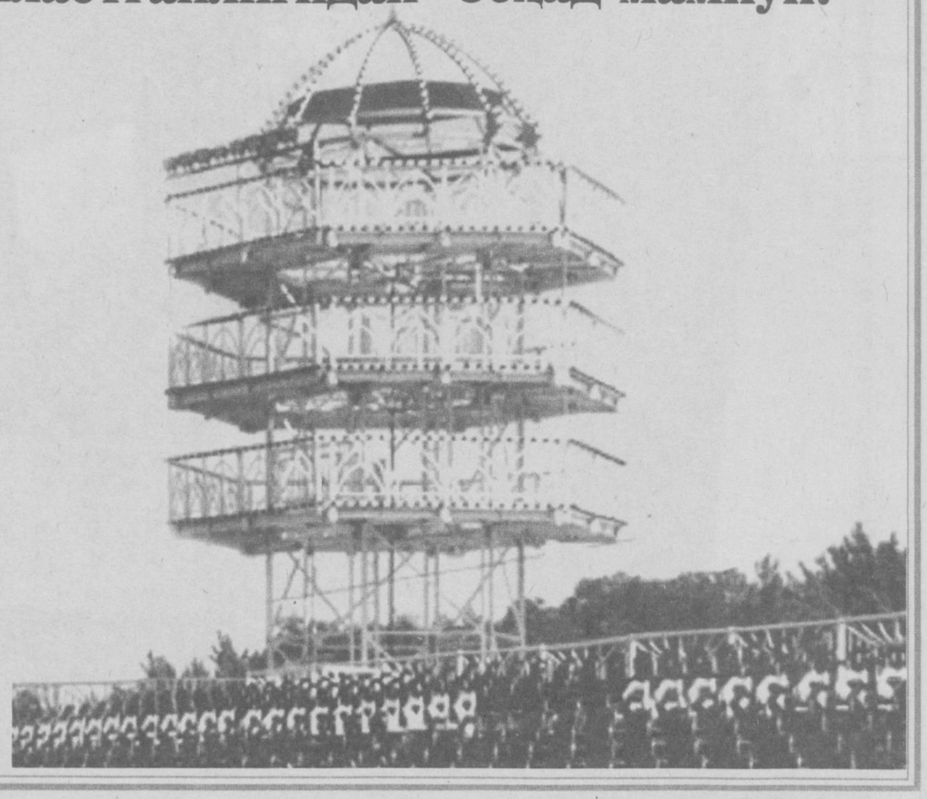

ALCATEL

"АЛКАТЕЛ СЕЛ АГ" КОМПАНИЯСИ

ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚИНИ МАМЛАКАТ МУСТАҚИЛЛИГИНИНГ 10 ЙИЛЛИГИ БАЙРАМИ БИЛАН МУБОРАКБОД ЭТИШ ШАРАФИГА МУЯССАР БЎЛГАНИДАН МАМНУН.

Мамлакатда амалга оширилаётган иқтисодий ислоҳотлар жараёнидаги иштирокимиз, энг сўнгги телекоммуникация ютуқлари асосида сизларга хизмат кўрсатаётганимиздан доимо фахрланамиз. Ўзбекистон, унинг меҳмондўст, меҳнаткаш, камтар, санъатсевар халқи доимо бизда ҳайратомиз таассурот қолдирган. Буюк давлат қуриш, мамлакатни янада гуллаб-яшнатиш йўлида меҳнат қилаётган, ўқиб изланаётган барча азизларга бахт-саодат, шахсий ҳаётларида янги-янги зафарлар тилаймиз!

ЎЗБЕКИСТОН – КЕЛАЖАГИ БУЮК ДАВЛАТ!

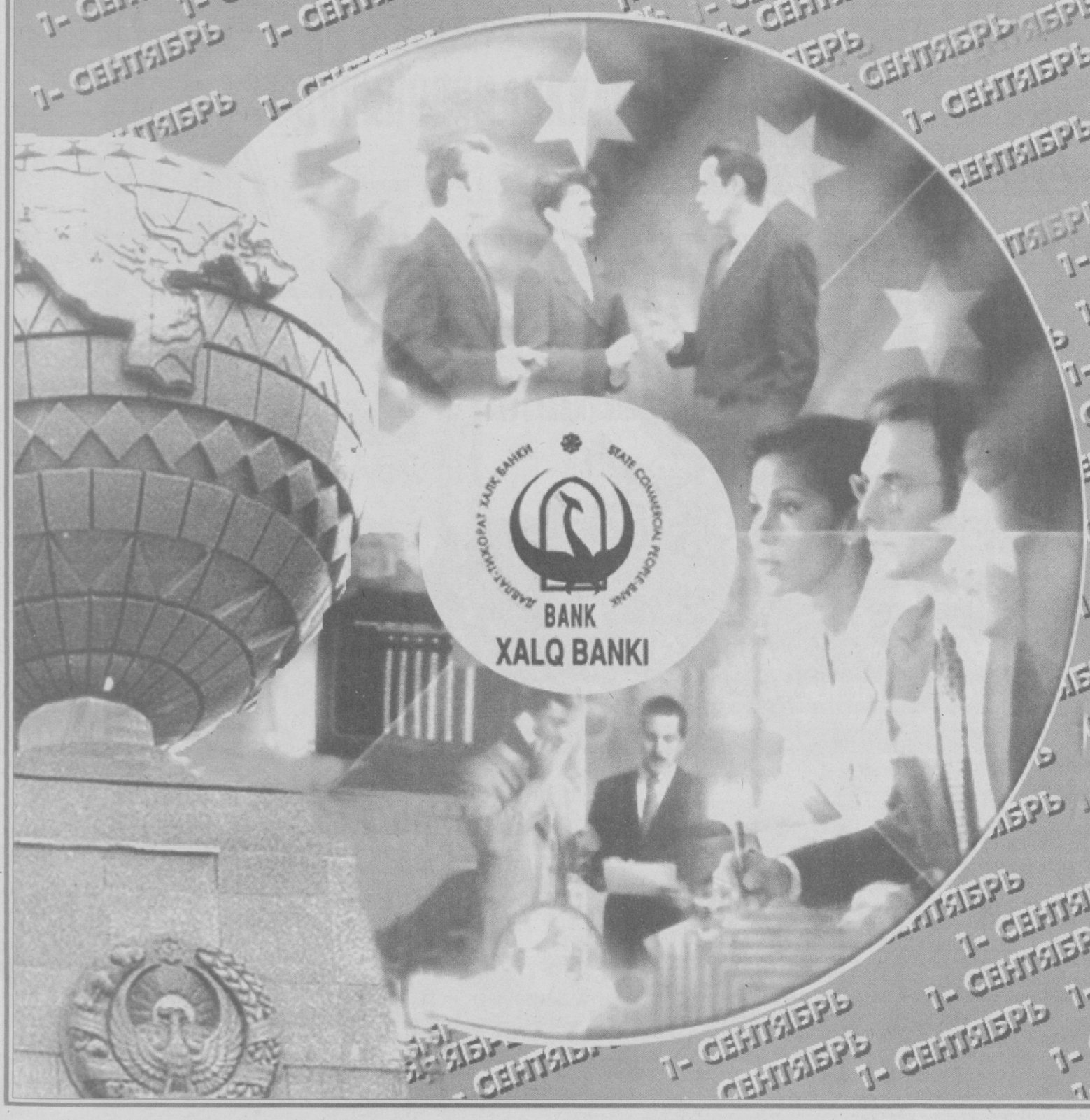

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ДАВЛАТ ТИЖОРАТ

ХАЛҚ БАНКИ

Серқуёш озод ва ҳур юртимизнинг ҳар бир фуқаросини ҳамда банк мижозларини улуғ шодиёна — мустақиллигимизнинг 10 йиллиги билан чин қалбдан муборакбод этади.

Қадимий ва айни пайтда навқирон Ўзбекистонимизда катта иқтисодий, ижтимоий-сиёсий ислоҳотлар амалга оширилди. Бу қисқа муддат ичида эришилган ютуқларда Халқ банки жамоасининг ҳам муносиб ҳиссаси борлиги билан фахрланамиз.

Мижозларга хизмат кўрсатишнинг янги, самарали усулларини излаб топиш, кенг қулайликлар яратиш йўлидан бораверамиз.

Халқимизни улуғ байрам билан табриклар экамиз, уларнинг хонадонларида тинчлик-хотиржамлик бўлишини, дастурхонларидан қут-барака аримаслигини тилаб қоламиз.

Мустақиллик айёми муборак, азиз ватандошлар!

ҲУРРИЯТ МУБОРАКДИР!

Муҳаммад Дауд, Насруллоҳ Тўра хусусий тадбиркорлар корхоналари меҳнат жамоалари

Эй азиз юрт, Ҳуррият — даврон муборакдир сенга,
Ўзбекистон — беғубор осмон муборакдир сенга.
Неча юз йил сен курашдинг Мустақиллик они деб,
Сен ани топдинг, улуғ имкон муборакдир сенга.
Халқаро давлат бўлиб қўйдинг қадам, мардона бўл,
Бошлаган иқбол сари, Сарбон муборакдир сенга!

Абдулла Орипов

Азиз Ўзбекистон бугунги кунда ўзининг ўн йиллиги билан жаҳон узра олам қуёшидай бекиёс чарақламоқда. Бу шундай қутлуғ ва муборак кунларки, ҳар бир инсоннинг қалбига олам-олам қувонч ва ғурур бахш этади. Чиндан ҳам бу муқаддас кунлар учун курашган Абдулла Қодирий, Чўлпон, Фитрат, Мунаввар Қори каби улуғ ота-боболаримизнинг асрий ғоялари кенг қулоч ёзиб, тантана қилмоқда. Серқуёш Ўзбекистон Мустақиллигининг барча неъматлари жафокаш ва меҳнаткаш халқимизнинг шону шавкати, фахру ғуруридир.

Буюк Ҳуррият шодиёналари ҳаммамизга қутлуғ ва муборак бўлсин!

«ЎЗКИМЁСАНОАТ» ДАВЛАТ АКЦИЯДОРЛИК УЮШМАСИ

ЯНГИЙЎЛ

«БИОКИМЁ»

ҲИССАДОРЛИК ЖАМИЯТИ ЖАМОАСИ

Жаҳон харитасида мустақил Ўзбекистон давлати пайдо бўлганлигининг ўн йиллиги муносабати билан барча юртдошларни муборакбод этади!

Ўн йилда мустақил мамлакатимизда жаҳоншумул тарихий ютуқларга эришдик. Буни биргина бизнинг «Биокимё» мисолида кўрсак – корхона шу йиллар мобайнида юксалди, маҳсулот тайёрлаш ҳажми ошди, тури кўпайди, сифати юксалди.

Истагимиз – Ватанимизни энг тараққий этган мамлакатлар сафида кўриш. Албатта, бу орзу-ниятларга эришишда олдинги сафларда, бутун куч-ғайратимизни намоён этиб ишлайверамиз.

ПОП ТУМАНИ ҲОКИМЛИГИ ВА АБУ АЛИ ИБН СИНО НОМИДАГИ ДОРИВОРЧИЛИККА ИХТИСОСЛАШГАН ЎРМОНЧИЛИК ХЎЖАЛИГИ МЕҲНАТ ЖАМОАСИ

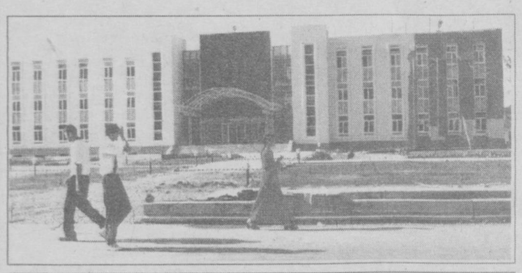

Ўзбекистон халқини буюк ва азиз байрам – республика

МУСТАҚИЛЛИГИНИНГ 10 ЙИЛЛИГИ

шодиёнаси билан табриклаётганидан мамнунлик ҳиссини туймоқда.

Ўзини шу азиз юрт фарзандиман деган ҳар бир кишидан Ватан ишқи асло юз ўгирмасин!

Доруломон кунлар саодатини, фарзандларимиз бахту иқболини кўриш барчамизга насиб этсин!

Жаҳон билан бўйлашаётган юртимизни ёмон кўздардан, нияти ғаразлардан Яратганнинг ўзи асрасин!

АЗИЗ ЮРТДОШЛАР!

Барчангизнинг хонадонингизга тинчлик, рўзғорингизга барака тилаймиз.

Юртимиз мустақиллиги абадий бўлсин!

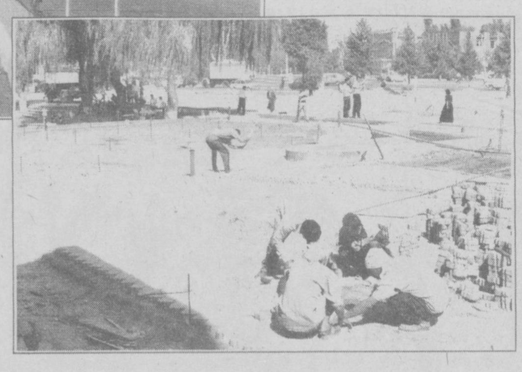

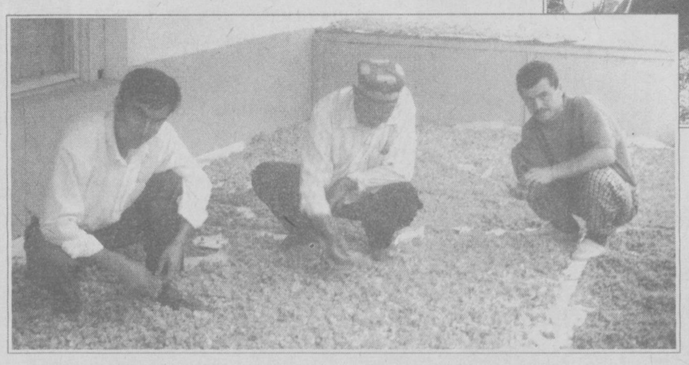

«ГУЛИСТОН ЁҒ – ЭКСТРАКЦИЯ»

ОЧИҚ АКЦИЯДОРЛИК ЖАМИЯТИ ЖАМОАСИ

Барча ватандошларимизни энг улуғ, энг азиз, энг тотли байрам – мамлакат мустақиллигининг 10 йиллиги тантаналари билан табриклайди.

Гўзал табиатли, бойликлари беҳисоб юртимиз ўтган ўн йил ичида янада гуллаб-яшнади.
Энг муҳими бу юртда меҳнатсевар, инсонпарвар, дилкаш одамлар кўп.
Шулар туфайли эл озод, юрт обод.
Иқтисодиётимиз кучга тўлиб тобора қад ростлаяпти. Фаровонлик даражаси ошаётир.
Бунга бизнинг корхонамиз ҳам муносиб улуш қўшаётганидан беҳад мамнунмиз.
Истиқлол йилларида янги цехлар, технологик линиялар ўрнатилганлиги боис маҳсулот сифати ошиб боряпти.
Ниятимиз — халқимиз дастурхонига ҳозиргидан-да сифатлироқ, экологик жиҳатдан тоза маҳсулот етказиб бериш.
Мустақиллик байрами барчамизга муборак бўлсин, азизлар!

МУСТАҚИЛЛИК

10 ЙИЛ

«ТОШКЕНТСУТ»

ОЧИҚ АКЦИЯДОРЛИК ЖАМИЯТИ ЖАМОАСИ

Энг улуғ, энг азиз, энг тотли байрам — Ўзбекистон мустақиллигининг ўн йиллиги муносабати билан барча юртдошларимизни ҳамда мижозларимизни қизғин ва самимий муборакбод этади!

Иқтисодий ислоҳотлар амалга оширилаётган мамлакатимизда қисқа муддат ичида ҳар томонлама ўсиш кўзга ташланмоқда. Бизнинг корхонамизда ҳам бу борада катта ишлар қилинди. Янги цехлар қурилиб, замонавий технологик линиялар ўрнатилди. Айни пайтда ишлаб чиқаришни такомиллаштириш йўлидаги ишлар ҳамон авжида. Истиқлол байрамингиз муборак, азиз юртдошлар! Оилангиздан тинчлик, хотиржамлик, дастурхонингиздан қут-барака аримасин!

10

ЎЗБЕКИСТОНДА ФАОЛИЯТ ЮРИТАЁТГАН

«АРИАН-ХАФНЕР»

ГЕРМАНИЯ ШЎЪБА КОРХОНАСИ МАЪМУРИЯТИ

Ўзбекистон халқини ва ҳукуматини, шу юртда меҳмон бўлиб турган сайёҳу ишбилармонларни азизу мукаррам байрам —
ЎЗБЕКИСТОН МУСТАҚИЛЛИГИНИНГ Ю ЙИЛЛИГИ
шодиёнаси билан табриклаётганидан бахтиёрдир.

Истиқлолнинг 10 йили давомида Ўзбекистонда қилинган ишлар, бўлаётган ўзгаришлар, янгиликлар, маънавий ва маърифий ўзлик, умуман тафаккур уфқининг салмоқлари аср мезонларига татигуликдир. Озодликнинг хур шабадалари сабаб сизлар қиёси йўқ ёруғ кунларга эришдингиз.
Азиз ҳамкорлар!
Кўнгилларни эзгулик, шодлик, шукроналик ва умид туйғулари тарк этмасин. Қилаётган меҳнатимиз шу Ватанга, оилаларга қут-барака олиб кираверсин. Юртда тинчлик, хонадонларда тотувлик, кўнгилларда осойишталик доимо ҳукм сурсин.
Байрамингиз муборак бўлсин, азизлар!

10

«Golden Wing»

ЎЗБЕКИСТОН — ТУРКИЯ

ҚЎШМА КОРХОНАСИ АКЦИЯДОРЛИК ЖАМИЯТИ ЖАМОАСИ

Ўзбекистон халқини, жаннатмакон диёр аҳлини Истиқлолнинг шонли 10 йиллиги байрами билан самимий муборакбод этади.

Авваламбор юртимизда тинчлик, барқарорлик ҳукм суришини ва мустақиллик қуёши диёримиз узра абадий порлаб туришини тилаймиз.
Ўн йил кўҳна тарих олдида гўё лаҳза бўлса-да, унинг салмоғи, салоҳияти ва қудрати беқиёсдир.
Зеро, асрга татигулик йилларда оламшумул воқеалар, жаҳон майдонини забт этиш ва азалий қадриятларга қайтиш рўй берди.
Булар — Президент раҳнамолигида Ўзбекистон қудрати, халқ фаровонлиги ва маданияти янада ошганидан, мамлакатнинг буюк мақсадлар сари қатъийлик билан бораётганидан нишонадир.

Ўзбекистон халқини энг азиз, энг улуғ байрам билан табриклар эканмиз, тилагимиз:

хонадонингиздан тинчлик-омонлик, файзу барака аримасин, эзгу мақсадлар йўлида омад доимо ҳамроҳингиз бўлсин!

Golden Wing
O'zbekiston - Turkiya Qo'shma korhonasi Ochik aksiyadorlik jamiyati

ҲАМКАСБЛАРИМИЗНИ ҚУТЛАЙМИЗ

Куни кеча «Ўзбекистон Республикаси мустақиллигининг 10 йиллиги муносабати билан фан, соғлиқни сақлаш, маданият, маърифат, оммавий ахборот воситалари ва ижтимоий соҳалар ходимларидан бир гуруҳини мукофотлаш тўғрисида»ги республикамиз Президентининг фармони эълон қилинди.

Унга кўра бир гуруҳ ҳамкасбларимиз ҳукуматимизнинг юксак мукофотларига сазовор бўлишди.

«Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган журналист» деган шарафга эга бўлган ҳамкасбларимиз орасида таҳририятимиз ходими Қўчқор Норқобилнинг ҳам борлигини кўриб қувонган бўлсак, Андрей Орлов, Ҳайдар Носиров, Алишер Рўзиев, Даврон Баҳронов, Турсун Али каби газетамизнинг фаол журналистларига «Ўзбекистон мустақиллигининг 10 йиллиги» эсдалик нишони топширилганлигидан тўлқинланиб кетдик.

Биз сафдошларимизга бундан кейин ҳам халқ ва ватан йўлида ҳормай-толмай ижод қилишларига, қаламини ҳамиша юртимиз келажаги, элимиз омонлиги йўлида хизмат қилдиришларига тилакдошмиз.

ҲУРМАТЛИ ЮРТДОШЛАР!

Сиз азизларни, умрбод интиқлик билан кутган, мутлақ дахлсиз мустақилликка эришган кунинг ўн йиллиги муносабати билан чин қалбимиздан муборакбод этамиз.

Ҳаммаларингизга мустаҳкам соғлиқ, хушчақчақлик фаровон ҳаёт ва мамлакатимиз равнақи йўлидаги эзгу ишларингизда юксак зафарлар тилаймиз. Мустақиллик, ҳуррият кунларимизга ета олмаган юртдошларимизни худо раҳмат қилсин, руҳлари ҳамиша шод ва мададкор бўлсин.

Халқаро Шароф Рашидов фондининг Марказий кенгаши ҳайъати

BOSH MUHARRIR
Azim SUYUN
MUASSIS:
O'ZBEKISTON XALQ DEMOKRATIK PARTIYASI
ÓZBEKISTON XALQ DEMOKRATIK PARTIYASI MARKAZIY KENGASHI

31 АВГУСТ — ҚАТАҒОН ҚУРБОНЛАРИНИ ЁД ЭТИШ КУНИ

Инсон умрининг маълум босқичларида баъзан кутилмаган ўзгаришлар рўй бериб туради. 50-йилларнинг иккинчи ярмида қатағон этилган адабиёт намуналари билан озми-кўпми танишиш имконияти пайдо бўлди. Қодирий, Фитрат, Чўлпон номларини, бир оз ҳадик билан бўлса-да, тилга олиш саодати туғилди. Шайхзода, Шуҳрат, Саид Аҳмад каби ёзувчилар ГУЛАГдан тирик қайтиб келдилар. Биз, ёш адабиётчилар учун янги изланишлар майдони очилган эди. Чўлпоннинг нима учун зиёлилар ўртасида машҳури даврон бўлгани ва шунга қарамай, нима учун отилгани сабабларини билиш, Фитратнинг «ўлимларни доғда қолдириб» қайтган котиби Насриддин Раҳимий билан суҳбатлашиш ҳайратли эди. Аммо кўп ўтмай, бундай йўналишдаги ишларга нуқта қўйилди. Яна «ўзбек совет адабиёти» деган адабий ҳодиса билан шуғулланишни давом этдик.

Руҳшунос бўлиш, энг муҳими, пок кўнгилли, ҳалол инсон бўлиш лозим.

Совет давлати раҳбарлари шундай бир сиёсий тузумни вужудга келтирган эдиларки, бу давлат бамисоли бир аждаҳо бўлиб, ўз халқини ютиб ва ямлаб келди. Мустамлакачилик даврида халқимизнинг ўн минглаб, юз минглаб фарзандлари қатағон этилди.

Собиқ СССР харобаларидан қад кўтарган ёш Ўзбек Давлати олдида шу кеча ва кундузда бошқа муаммолар оз бўлмаганига қарамай, Президентимиз қатағон қурбонлари хотирасини ёд этиш ва абадийлаштиришни ҳозирги даврнинг муҳим вазифаси, деб топди. Ва бу вазифани мамлакатимизда кечаётган тарихий адолатни тиклаш жараёнининг узвий қисми, деб ҳисоблади. Бу фавқулодда хайрли вазифани фақат жамоатчилик комиссияси ва хайрия жамғармасига топшириб қўймай, Тошкентнинг Юнусобод туманида — собиқ қатлгоҳ боми, «Ўзбек адиблари» (С.Мирвалиев асари), «Советларнинг қулоқлаштириш сиёсати ва унинг фожиали оқибатлари» (Р.Шамсутдинов асари), «Сургун» (А.Эгамназар асари), «Истиқлолни уйғотган шоир» (Н.Каримов асари), «Шаҳидлар хотираси», «Сургун», «Ватан ва миллат муқаддасдир» сингари нашрларимиз, Фитрат «Танланган асарлар»ининг 1-2-жилдлари ва бошқа ишлар жамоатчилик томонидан яхши баҳоланди. 31 август куни эса биз халқимизга «Халқ хотираси олдида бош эгамиз», «Қор қўйнида лолалар», «Ҳусайнхон Ниёзий — халқ профессори», Р.Шамсутдиновнинг «Истиқлол йўлида фидо бўлганлар» китобларини ҳадя этиш ниятидамиз. Бизнинг иштирокимизда «Шаҳидлар хотираси», «Саид Аҳрорий», «Истиқлолнинг буюк йўли» сингари ҳужжатли ва телефильмлар ҳам яратилди. Лекин биз фаолиятимизнинг муҳим қисми деб қатағон қурбонлари ҳақидаги хотираларни ёзиб олишни тушунамиз. Шу мақсадда яқинда Андижонда тузилган «Мерос» илмий-амалий экспедициясидан умидимиз катта.

Шубҳасиз, бизнинг энг асосий вазифамиз қатағон қурбонлари ҳақида уларнинг қариндош-уруғларига зарур ахборотни беришдир. Сир эмас, минглаб ва ўн минглаб кишилар жабрдийда оталари ё боболари тўғрисида ҳатто оддий маълумотга эга эмаслар. Шунинг учун ҳам биз, қандай мазмунда бўлмасин, бирорта маълумот ва суратни топиб берганимизда, уларнинг изтиробли армонлари ушалгандек бўлмоқда. Афсуски, аксар тергов ишлари қайта кўриб чиқилмагани ва ўн минглаб кишилар ҳали оқланиб улгурмагани учун биз ҳам баъзан бундай маълумотларни беришда ожизлик қилиб қолмоқдамиз.

Ўйлаймизки,яқин йиллар ичида жамғармамиз базасида Қатағон қурбонларини ўрганиш маркази тузилиши мақсадга мувофиқ. Шундагина қатағон қурбонларининг қариндош-уруғларига зарур ахборотни бериш билан бирга «Қатағон қурбонлари» деган кўп жилдлик асарлар ва бошқа муҳим нашрларни амалга ошириш, ҳужжатли фильмлар ва бадиий адабиёт намуналарини яратиш имкониятлари кенгаяди.

Мустамлакачилик даври тарихи ва қатағон қурбонлари тақдирини ўрганиш ўзаро алоқадор ҳодиса. Бу давр шу қадар қоронғи, қатағон қурбонлари эса шу қадар кўпки, уларни жиддий ўрганиш ишини кечиктириш энди мумкин эмас. Ҳозирнинг ўзидаёқ илмфаннинг қатағоншунослик деган янги соҳаси пайдо бўлмоқдаки, бу фактни нафақат тан олиш, балки унинг — бу фан соҳасининг равнақ топишига кўмаклашиш зарур. Ўйлаймизки, мустамлакачилик даври қурбонлари хотирасини абадийлаштириш комиссияси ва «Шаҳидлар хотираси» хайрия жамғармаси эришган энг катта ютуқ ана шу янги фан тармоғининг вужудга келишидир.

■ **Наим КАРИМОВ, Жамоатчилик комиссияси ва «Шаҳидлар хотираси» хайрия жамғармаси раиси, филология фанлари доктори**

ҲИДОЯТ ЙЎЛИДАГИ АМАЛЛАР

Орадан 30 йил ўтди. Қайта қуриш даври бошланиб, Қодирий, Чўлпон, Фитрат, Усмон Носир ҳаёти ва ижодини архив ҳужжатлари асосида ўрганиш имконияти вужудга келди. ГПУ-НКВДнинг халқ ва маданиятга қарши қаратилган фаолиятини кузатиш учун туйнуклар очилди.

Аммо тарих ўз ишини қилган эди. Ўз халқи бошига қанчадан-қанча балоофатларни келтирган Совет давлати қулаб, унинг харобаларидан афсонавий самандар сингари Мустақил Ўзбек Давлати олтин бошини кўтариб чиқди.

Илм-фаннинг аҳамиятли ё аҳамиятсизлиги, муҳими ё номуҳими бўлмайди. Адабиётшунослик ҳам чакана фанлардан эмас. Айниқса, XX аср ўзбек адабиёти камина учун сеҳрли бир олам. Бу оламнинг чароғон юлдузлари шу қадар сир ва сеҳр билан тўлаки, уларнинг ҳар бири сиздан бутун бир умрни талаб қилади. Узоқ йиллар давомида «темир парда» билан тўсилган бу юлдузлар билан шуғулланар эканман, куни кеча «халқ душмани» деб аталган ёзувчилар, давлат ва жамоат арбоблари, оддий ишчилар ва колхозчиларга мустамлакачилик даври қурбонлари мақоми берилиб, улар хотирасини абадийлаштиришдек олижаноб мақсадда жамоатчилик комиссияси ва «Шаҳидлар хотираси» хайрия жамғармаси тузилди.

Ҳурматли Президентимиз ташаббуси билан ва ҳар дақиқада унинг ғамхўрлиги ва доно раҳбарлигини сезиб турган бу ҳар иккала уюшма олдида шу қадар улуғ вазифалар турибдики, уларга қўл уриш учун нафақат адабиётшунос, балки тарихчи, ҳуқуқшунос, диншунос ва ўрнида «Шаҳидлар хотираси» ёдгорлик мажмуини — муҳташам зиёрат масканини барпо этди. Шу йил 1 май куни имзо чеккан Фармони билан эса Қатағон қурбонларини ёд этиш кунини жорий қилди ва бу кунни Мустақиллик байрами арафасида — 31 августда нишонлашни мақсадга мувофиқ, деб билди. Яна мазкур Фармонга биноан зиёратгоҳда яқин вақт ичида «Қатағон қурбонлари хотираси» музейи ҳам барпо этилади.

Бундай улуғ ишларнинг бирортаси собиқ иттифоқдош республикалар раҳбарларининг тушига ҳам кирмаган. Шунинг учун Москвадаги «Мемориал» жамияти вакиллари ҳам, бошқа хорижий мамлакатлардан келаётган сайёҳлар ва давлат арбоблари ҳам қатағон қурбонларини ёд этишнинг ўзбекча моделини кўриб, ҳайратга тушмоқдалар. Сирасини айтганда, бундай зиёратгоҳни бунёд этиш ва махсус ёдлов кунини таъсис этиш учун халқ дарди билан яшаш, халқ қалбини тушуна ва халқ бағрига кира билиш лозим.

Мамлакатимизда қатағон қурбонлари хотирасини эъзозлаш борасида шундай улкан ва ғаройиб бир жараён кетаётган пайтда бизнинг бир ерда депсиниб қолишимиз уятли бўлур эди. Гарчанд мақтанишимиз учун асос бўлмаса ҳам озми-кўпми ишларни қилишга улгурдик. Биз ташкил этган хотира кечалари, учрашувлар, гурунглар, анжуманлар туфайли аксар ватандошларимиз мустабид тузумнинг қатағон сиёсати ва бу сиёсатнинг қатағон қурбонлари бўлган талайгина ажойиб кишилар ҳаёти ва фаолиятини яхши билиб олдилар. «Шаҳидлар хотираси» альбоми, «Ўзбек адиблари» (С.Мирвалиев асари), «Советларнинг қулоқлаштириш сиёсати ва унинг фожиали оқибатлари» (Р.Шамсутдинов асари), «Сургун» (А.Эгамназар асари), «Истиқлолни уйғотган шоир» (Н.Каримов асари), «Шаҳидлар хотираси», «Сургун», «Ватан ва миллат муқаддасдир» сингари нашрларимиз, Фитрат «Танланган асарлар»ининг 1-2-жилдлари ва бошқа ишлар жамоатчилик томонидан яхши баҳоланди. 31 август куни эса биз халқимизга «Халқ хотираси олдида бош эгамиз», «Қор қўйнида лолалар», «Ҳусайнхон Ниёзий — халқ профессори», Р.Шамсутдиновнинг «Истиқлол йўлида фидо бўлганлар» китобларини ҳадя этиш ниятидамиз. Бизнинг иштирокимизда «Шаҳидлар хотираси», «Саид Аҳрорий», «Истиқлолнинг буюк йўли» сингари ҳужжатли ва телефильмлар ҳам яратилди. Лекин биз фаолиятимизнинг муҳим қисми деб қатағон қурбонлари ҳақидаги хотираларни ёзиб олишни тушунамиз. Шу мақсадда яқинда Андижонда тузилган «Мерос» илмий-амалий экспедициясидан умидимиз катта.

Шубҳасиз, бизнинг энг асосий вазифамиз қатағон қурбонлари ҳақида уларнинг қариндош-уруғларига зарур ахборотни беришдир. Сир эмас, минглаб ва ўн минглаб кишилар жабрдийда оталари ё боболари тўғрисида ҳатто оддий маълумотга эга эмаслар. Шунинг учун ҳам биз, қандай мазмунда бўлмасин, бирорта маълумот ва суратни топиб берганимизда, уларнинг изтиробли армонлари ушалгандек бўлмоқда. Афсуски, аксар тергов ишлари қайта кўриб чиқилмагани ва ўн минглаб кишилар ҳали оқланиб улгурмагани учун биз ҳам баъзан бундай маълумотларни беришда ожизлик қилиб қолмоқдамиз.

Ўйлаймизки,яқин йиллар ичида жамғармамиз базасида Қатағон қурбонларини ўрганиш маркази тузилиши мақсадга мувофиқ. Шундагина қатағон қурбонларининг қариндош-уруғларига зарур ахборотни бериш билан бирга «Қатағон қурбонлари» деган кўп жилдлик асарлар ва бошқа муҳим нашрларни амалга ошириш, ҳужжатли фильмлар ва бадиий адабиёт намуналарини яратиш имкониятлари кенгаяди.

Мустамлакачилик даври тарихи ва қатағон қурбонлари тақдирини ўрганиш ўзаро алоқадор ҳодиса. Бу давр шу қадар қоронғи, қатағон қурбонлари эса шу қадар кўпки, уларни жиддий ўрганиш ишини кечиктириш энди мумкин эмас. Ҳозирнинг ўзидаёқ илмфаннинг қатағоншунослик деган янги соҳаси пайдо бўлмоқдаки, бу фактни нафақат тан олиш, балки унинг — бу фан соҳасининг равнақ топишига кўмаклашиш зарур. Ўйлаймизки, мустамлакачилик даври қурбонлари хотирасини абадийлаштириш комиссияси ва «Шаҳидлар хотираси» хайрия жамғармаси эришган энг катта ютуқ ана шу янги фан тармоғининг вужудга келишидир.

■ **Наим КАРИМОВ, Жамоатчилик комиссияси ва «Шаҳидлар хотираси» хайрия жамғармаси раиси, филология фанлари доктори**

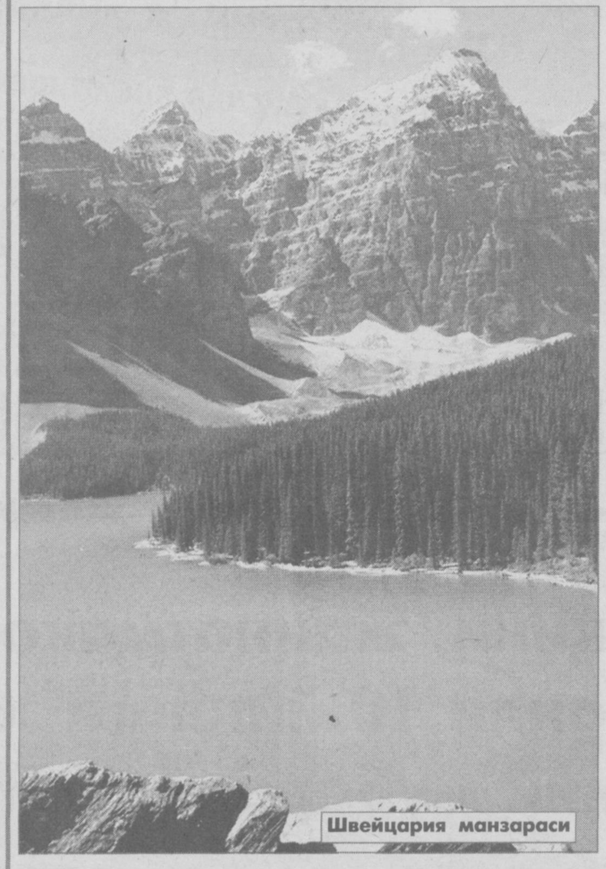

Швейцария манзараси

«ҚОРА ШАРПА» (Ҳажвия)

— Кечирасиз, мумкинми кирсам? — марказий журналлардан бирининг адабиёт бўлимига бош суққан жиккаккина йигитни бўлим мутасаддиси бепарволик билан қарши олди.

— Мен ҳикоя опкелувдим. — Муаллиф узатган ёстиқдек қўлёзмани оларкан мезбон ижирғанди: ҳикоямиш!

— Илтимос, ҳозир кўриб бersангиз, — бўлим ходимининг саволомуз қарашини кўриб, мижоз изоҳ берди. — Биринчи машқим эди.

«Оббо, ҳали маслаҳатлар ҳам сўраши қолувди», деб ўйлаганча муҳаррир истамайгина қўлёзмани олдига тортди.

— Биринчи денг. Унда бу сиз учун синов экан-да. Қани, ўқийлик-чи. Хўш, «Кутубхонада»...

Муҳаррир ўқий бошлаган ёстиқдек ҳикоя қаҳрамони кутубхонага кирди ва «юзлари анордай, кўзлари қуралай кутубхоначи қиздан» америкалик машҳур ёзувчи Менглиевнинг «Қора шарпа» детектив қиссасини талаб қилди. «Қора шарпа» — ўйлади муҳаррир, бу ҳали бизнинг тилимизга умуман таржима қилинмаган-ку!» Бироқ, кутубхоначи қиз «Қора шарпа»ни топиб берди. «Буниси энди фантастика!» ўйлади ўзича мамнунлик билан муҳаррир. Йигит эса қиссани олгач қироатхонага ўтди ва ёруғлик мўл-кўл тушиб турган дераза олдидан жой олиб, мутолаага берилди. Шу ердан бошлаб «Қора шарпа» қиссаси бошланган эди.

Муҳаррир ҳали кўп тилларга таржима қилинмаган, бироқ аллақачон у ҳақда дунёдаги йирик адабиётшунослар шов-шув кўтарган, миллионлаб ашаддий китобхонлар таржима қилинишини интизорлик билан кутаётган ушбу қиссани ҳикоядаги китобхон йигит билан баб-баробар ўқиб борарди. Бир вақт йигит ҳикоядан бошини кўтарди ва дераза ортида гулга кирган олмаларга тикилди. Чеккиси келиб, ташқарига чиқиб келди.

«Ҳайрият!» — йигит қироатхонага қайтиб, қиссахонликни давом эттирган жойга келганидан хурсанд бўлган муҳаррир яна юракни ҳаприқтирувчи мутоалага берилди. Бироқ, уч-тўрт варақдан сўнг йигит яна ташқарига чиқди. Бу сафар у ошхонага кириб, овқатланиш асосида шўрвада гўшт камлиги учун ошпаз билан узоқ тортишди.

«Тавба!» тутақди бундай зерикарли тановул маросими битилган сатрларни тез-тез ўтказиб юбораётган муҳаррир, — қироатхонада шундай ажойиб қисса кутиб турибдию, жанжаллашишга бало борми?» Менимча, унга чойни кутубхоначи қиз дамлаб берса яхшироқ чиқарди, вақт тежаларди».

Йигит эса бу пайтда яна қиссанинг келган жойидан ўқишга тушганди. Қандай ажойиб! Тасвирларни қаранг-а! Шов-шув кўтарганларича бор экан! Уф-ф. Йигит яна ташқарига чиқиб, сигарет тутатишга тушди. Тамаки рекламаси бутунлай олиб ташланса яхши бўларди. Йигит қироатхонага қайтиб кирганида қиссани қолдирган жойидан тополмай ҳайрон бўлди. Бу сатрларни ўқиб, муҳаррирнинг пешонасини совуқ тер босди. Э-Э, кутубхоначи қиз йигитни кетди гумон қилиб, китобни жойига қўйган экан. Яна қиссахонлик бошланди.

— Чой ичсинлар! — муҳаррир ҳикояни ўқиш жараёнида унинг муаллифини тамоман унутиб қўйганди.

— Қарасам, ҳикоямдан бош кўтаролмай қолдингиз. Югуриб бориб тўрттагина сомса билан чой олиб келдим.

— Сиз ўзингиз бемалол олаверинг. Мен озгина... — муҳаррир гапини тугата олмай яна ҳикоя ичидаги қиссага шўнғиб кетди. Ҳикоя қаҳрамони худога шукр, бошқа эшикка чиқмади. Бироқ, энди у уйига отланиб қолди. Китобни уйда ўқиш учун сўраганда кутубхоначи бош чайқади. Йигит эртадан ишга чиқиши, фақат келгуси шанбадагина бўш куни борлигини айтиб шунча илтижо қилса ҳам кутубхоначи қизнинг тошдек юрагини эрита олмади. Йигит кутубхонадан бошини эгганича чиқиб кетди. Тамом.

— Бори шуми? — деди муҳаррир муаллифга умид билан тикилиб.

— Бу ҳикоямнинг биринчи қисми. Иккинчи қисмида йигит келгуси дам олиш кунини интизорлик билан кутади. Ишдан қайтишда кутубхоначи қизга гуллар ҳам тақдим қилади. Қиз эса китобни бериб юборишга сира ҳам унамайди. Охири уларнинг орасида муҳаббат пайдо бўлади.

— «Қора шарпа»чи! — бетоқатларча бақириб юборган муҳаррир узр сўради. — Йигит қиссанинг қолган қисмини ўқиб чиқадими, деб сўрамоқчийдим.

— Бўлмасам-чи! Қиз билан йигит ҳафтанинг сўнггида турмуш қурадилар. Гўшангада қиз сеплари орасидан «Қора шарпа»ни олиб куёвга тутади. Йигит эса туни билан қиссахонлик қилади. Келинбола бир неча бор уни ўқишдан чалғитишга қилган ҳаракатлари зое кетади.

— Қани ўша иккинчи қисм?

— Ўйимда. Хоҳласангиз эртагаёқ олиб келаман.

— Шу бугун ўқимоқчи эдим-да.

— Унда, сизни меҳмонга олиб кетишим мумкин.

Муҳаррир соатига қараб, иш куни ҳам охирлаб қолганини билди ва рози бўлди.

— Ҳикоянгиз зўр! Бу янги жанр. Ҳикоя ичида бир бутун қиссани бериш!

— Романни берса ҳам бўлади, — деди ёш ёзувчи мамнунлик билан.

— Аммо, қаҳрамонингиз тез-тез ташқарига чиқиб келавериши менга ёқмаяпти. Бу ўқувчини чалғитади, тушуняпсизми?

— Бу билан мен асримизда китоб ўқиш қийинлашиб кетганлигини айтмоқчиман.

— Барибир. Майли! Айтинг-чи, қаҳрамонларингиз хитойлик Чючюнинг «Сўнгсиз соҳил» романини ҳам ўқиб чиқадими? «Бўрон қутурганда»ни-чи?

— Қаранг, ният холис-да! Ҳозир ёзаётган янги «Шифохона»да ҳикоямнинг қаҳрамони «Сўнгсиз соҳил»ни ўқияпти.

— Зўр-ку!

Улар, ўз қаҳрамонларига ҳали бизнинг тилга таржима қилинмаган ноёб қисса ва романларни мутолаа қилдирадиган муаллиф ва уни янги жанр асосчиси сифатида улуғлаган муҳаррир, керакли автобусга чиқиб кўздан ғойиб бўлишди.

Шу кунларда ўз ичига бус-бутун роман ва қиссаларни жо қилган «Кутубхонада», «Гўшангада», «Қамоқхонада» ва бошқа «хона»ларда деб номланган ҳикоялар эълон қилинишини ҳамма сабрсизлик билан кутмоқда.

■ **Оллоёр БЕГАЛИЕВ**

Иссиққина экан...

НЕМИСЛАР КЎПФАРЗАНДЛИК ТАРАФДОРИ

Германиядаги Гэллап институти томонидан ўтказилган ижтимоий сўровда иштирок этганларнинг 71 фоизи тўрт кишидан ташкил топган оила ҳозирги шароитга мос тушади, деган фикрни билдирди. Бир вақтлар немисларда анъана тусига кирган бир фарзанд билан чекланишнинг тарафдорлари 4 фоизни ташкил этди. Сўровда қатнашчиларнинг 17 фоизи уч фарзанд ўстириш истагида эканини билдирди.

ҚАДИМИЙ ШАҲАР

Хитойлик археологлар Юннан вилоятидаги Фусян кўли тубини тадқиқ этиш жараёнида қадимий шаҳар қолдиқларини топди. Маълумотларга қараганда, сув тубига шўнғиган ғаввослар сопол буюмларга дуч келган. Мутахассисларнинг фикрича, шаҳар қаттиқ зилзила натижасида сувга ғарқ бўлган.

РЕКОРД ПАРВОЗЛАР

2000 йилда дунё бўйича 85 марта фазовий парвоз амалга оширилган бўлиб, буларнинг 34 таси Россия ҳиссасига тўғри келади. Бу ҳақда Россия авиация-фазовий агентлиги бош директори Юрий Коптев айтди. Унинг сўзларига қараганда, ҳозир орбитада етти юздан ортиқ сунъий йўлдош бор. Уларнинг тўқсонтаси Россияники.

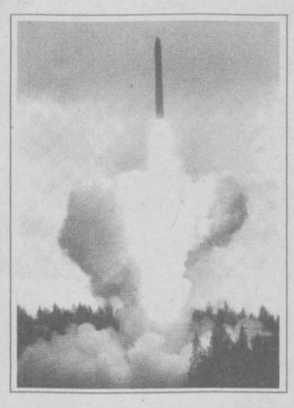

МУНОСИБ ЖАЗО

Япония парламентининг юқори палатаси автомобиль бошқаруви бўйича янги қонун қабул қилди. Унга кўра, эндиликда маст ҳолда машина ҳайдаган киши уч йилгача озодликдан маҳрум қилинади ёки тўрт минг АҚШ долларига тенг миқдорда жарима тўлайди. Илгари бундай қоидабузарлар икки йиллик қамоқ жазосига ҳукм қилинар ёки минг доллар жарима тўларди.

Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги Саломатлик институти жамоаси институтнинг Наманган филиали директори **Ҳабибуллохон УСТАБАЕВ**нинг вафот этганлиги муносабати билан марҳумнинг оила аъзоларига чуқур таъзия изҳор қилади.

BO'LIMLAR:

Siyosat va huquq — 133-44-55
Iqtisodiyot — 133-76-04
Ma'naviyat — 133-07-20
Xatlar va ommaviy ishlar — 133-12-56, 136-55-16
Axborot — 133-12-56
Kotibiyat — 133-72-83
Reklama va e'lonlar — 133-38-55, 133-47-80
Faks — 133-73-43, 133-06-83

Gazeta 1918 yil 21 iyundan chiqa boshlagan.

VILOYAT MUXBIRLARI:

Andijonda — 25-16-16;
Buxoroda — 222-10-92;
Gulistonda — 25-03-80;
Jizzaxda — 5-49-85;
Navoiyda — 3-39-20;
Namanganda — 6-43-43;
Nukusda — 222-70-12;
Samarqandda — 35-20-54;
Toshkentda — 136-53-16;
Urganchda — 226-51-35;
Fargonada — 26-43-62;
Qarshida — 4-61-35;
Termizda — 3-79-98.

MANZILIMIZ:

700000, TOSHKENT, MATBUOTCHILAR KO'CHASI, 32-UY.

Navbatchi
Akbar JONUZOQOV

Gazeta «Ozbekiston ovozi»-ning kompyuter markazida terildi va sahifalandi.

Sahifalovchi-dasturchi
Ikromjon ISMOILOV

«Sharq» nashriyot-matbaa aksiyadorlik kompaniyasi bosmaxonasida chop etildi.
Korxona manzili: *Buyuk Turon ko'chasi, 41-uy.*

Gazeta O'zbekiston Respublikasi Davlat Matbuot Qo'mitasida 00004-raqam bilan ro'yxatga olingan.

Gazeta ofset usulida, A—2 formatida bosildi.
Hajmi 2 bosma taboq.

«O'zbekiston ovozi» materiallarini ko'chirib bosish faqat tahririyat ruxsati bilan amalga oshiriladi.

Г — 2602

Topshirish vaqti — 21.00.
Topshirildi — 23.40
1 2 3 4 5 6

SOTUVDA ERKIN NARXDA